

Upravništvo: Ljubljana, Pucinijska ulica 5.
Telefon št. 31-22, 31-23, 31-24
Inseratni oddelk: Ljubljana, Pucinijska ulica 5 — Telefon št. 31-25, 31-26
Podružnica Novo mesto: Ljubljanska cesta 42
Računi: za Ljubljansko pokrajino pri pokro-
čkovnem zavodu št. 17.749, za ostale kraje
Italije Servizio Conti, Cor. Post. No 11-3118
IZKLJUČNO ZASTOPSTVO za oglašje iz Kr.
Italije in inozemstva ima
Unione Pubblicità Italiana S. A. MILANO

JUTRO

Izbeja vask dan samo ponedeljek
Naročila za mesecno Lir 18,-
in inozemstvo vključno s »Ponedeljskim Ju-
trinom« Lir 36.50.

Uredništvo:
Ljubljana, Pucinijska ulica št. 5, telefon
št. 31-22, 31-23, 31-24.

Rokopisi se ne vračajo.
CONCESSIONARIA ESCLUSIVA per la pub-
blicità di provenienza italiana ad estera:
Unione Pubblicità Italiana S. A. MILANO

Intensificata attività di artiglierie e di reparti esploranti in Cirenaica

Le perdite nemiche presso Tebourba salite a 1100 prigionieri, 72 mezzi corazzati, 41 cannoni, 40 mortai e 374 autocarri

Il Quartiere generale delle Forze Armate comunica in data di 7 dicembre 1942-XXI il seguente bollettino di guerra No 926:

Intensificata attività di artiglierie e dei reparti esploranti nella Cirenaica occidentale.

Nel settore Tunisino ultimate le operazioni di rastrellamento del nodo stradale e ferroviario di Tebourba dove si è duramente combattuto dal 1 al 4 dicembre — le perdite nemiche sono complessivamente

salite a 1100 prigionieri, 72 mezzi corazzati, 41 cannoni, 40 mortai, 374 autocarri.

Aerei italiani e tedeschi hanno ripetutamente bombardato i porti di Bona e di Philippeville e alcuni centri ferroviari della Tunisia causando notevoli danni ad impianti, depositi di materiale rotabile. Cacciatori dell'Asse abbatterono in combattimento nei cieli dell'Africa settentrionale, sette apparecchi avversari.

Tre nostri velivoli non hanno fatto ritorno dalle operazioni belliche.

Povečano delovanje topništva in izvidniških oddelkov v Cirenaiki

Sovražne izgube pri Teburbi so se povzele na 1100 ujetnikov, 72 tankov, 41 topov, 40 možnarjev in 374 avtomobilskih vozil

Glavni stan Italijanskih Oboroženih Sil je objavil dne 7. decembra naslednje 926. vojno poročilo:

Povečano delovanje topništva in izvidniških oddelkov v zapadni Cirenaiki.

Na tunisinskem odseku so se po končanih obsejalnih operacijah cestnega in železniškega križišča Tebourba, kjer so se vršili središnji boji od 1. do 4. decembra, sovražne izgube skupno povzele na 1100 ujetnikov, 72 tankov, 41 topov, 40 možnarjev in 374 avtomobilskih vozil.

Italijanska in nemška letala so ponovno bombardirala pristanišči Bona in Philippeville ter nekatera železniška središča v Tunisu, pri čemer so povzročila znatno

škodo na napravah, skladiščih in vozovnem parku.

Lovci Osi so v spopadih v zraku nad severno Afriko sestrelili 7 sovražnih letal. Tri naša letala se niso vrnila iz vojnih operacij.

Visoko nemško odlikovanje
maršala Bastica

Iz Hitlerjevega glavnega stana, 6. dec. s. Hitler je odlikoval 5. decembra z nemškim križem maršala Italije in guvernerja Libije Ettore Bastica v priznanje njegovega zgledega sodelovanja z nemško okopno armado in zaradi energične podpore, ki jo je bila armada neprestano deležna.

Zavzeta gorska pozicija pri Tuapseu Sovjetski napadi ob Tereku, med Volgo in Donom ter v Donovem kolenu slej ko prej popolnoma brezuspešni

Iz Hitlerjevega glavnega stana, 7. dec. Vrhovno poveljstvo nemške vojske je objavilo danes naslednje poročilo:

Severno od Tuapseja so nemški lovci v naskoku napadli kljub težavnim terenom in vremenskim prilikam močno utrjeno gorsko pozicijo in zavzeli nad 65 bojnih postojank.

Ob uporabi svežih sil se je sovražnik severno od Tereka, med Volgo in Donom ter v velikem kolenu reke Dona brezuspešno zaletaval proti nemško-rumunskim postojankam. Tudi v srednjem in severnem odseku je sovražnik kakor doslej napadal zman. Na nekaterih drugih mestih je bil nasprotnik, ki je vdrl v posamezne dele, vržen v protinapadih nazaj. Na drugih odsekih so bile sovražnikove izhodne postojanke razbite že v topniškem ognju in je bilo pri tem uničenih 37 oklopnih vozov in vozil.

V Cirenaiki se povečuje delovanje topništva in izvidniških oddelkov. Angleške izhodne postojanke in zbirališča četi so bila obsejaljena z bombami.

V Tunisu so bile sovražne kolone oklopnih in motornih vozil cilj hudih letalskih napadov. Oddelki bojnih letal so bombardirali ponoči pristanišča v Bona in Philippeville. Nemški lovci; so sestrelili v Sredozemlju brez lastnih izgub 6 sovražnih letal.

Angleško letalstvo je napadlo podnevi pod kritjem oblakov zasedeno zapadno ozemlje, v teku preteklega noči pa zapadno in jugozapadno Nemčijo. Prebivalstvo je imelo izgube. Pri teh napadih je bilo nad Kanalom in nemškim obalnim ozemljem od lovcev, protiletalskega topništva in vojne mornarice podnevi sestreljenih 30 angleških lovskih letal in bombnikov, ponoči pa 5 bombnikov. Izgubljena so bila 3 lastna letala.

Lovski letalci so podnevi z dobrim učinkom napadli cilje v jugovzhodni Angliji.

topov vseh kalibrov in veliko število mrtvih. Razen tega je bilo zajetih 4000 ujetnikov samo na tem odseku.

Tudi v središčih borbah, ki se razvijajo na področju južnozapadno od Kalinina in Toropca, so boljševidi utrpli zelo krvave izgube. Njih ponovni napadi; v zadnjih 24 urah so se sprili osredotočenega ognja nemškega topništva izjalovili.

V kratkem pregledu, ki ga današnji »Völkischer Beobachter« podaja o vojnih dogodkih preteklega tedna, to je od 29. novembra do 5. decembra, poudarja list, da so rdeči že zelo izgubili na svojem začetnem ofenzivnem zaletu tako na bojišču pri Stalingradu, kakor na odseku južnozapadno od Kalinina in Toropca. Sovjetsko letalstvo, ki je podpiralo kopne operacije, je v teku navedenega tedna izgubilo 177 letal samo v letalskih dvobojih, medtem ko je bilo nadaljnjih 36 letal uničenih na tleh. Nemci pogrešajo 18 letal.

Zavržen dnevni napad
angleških bombnikov

Berlin, 6. dec. s. Iz vojaškega vira se doznava, da je skupina angleških bombnikov in lovcev skušala opoldne 6. decembra napasti zasedeno ozemlje na zapadu. Nemški lovci in protiletalsko topništvo so takoj stopili v akcijo in so po dosedanjih vesteh zrušili 11 letal, med katerimi so bili dvomotorni bombniki najmodernejšega tipa in več štirimotornih bombnikov.

Uspešen napad nemških letal
na južno Anglijo

Berlin, 6. dec. s. Iz vojaškega vira se doznava, da so brza nemška letala davi prcdria nad angleško južno obalo. Na obali med Doverom in Polchesonoom so bile obsejaljene s strojnimi postojanke protiletalskega topništva in baterije reflektorjev. Neko skladišče streliva je zletelo v zrak. Obenem so nemški piloti streljali na letala na tleh nekega letališča pri Brocklandu. En Spitfire je bil zažgal. Z dobrimi uspehi so bili izvedeni napadi v nizkem poletu na prometni transportni ladij v obalnem področju. Vsa nemška letala so se vrnila na svoja oporišča.

Odlikovani nemški pomorci

Berlin, 6. dec. s. Hitler je odlikoval z viteškim redom železnega križa korvetnega kapitana Waldemana Holsta, korvetnega kapetana Fridricha Wunterlicha in fregatnega poročnika Wilhelma Dömmesa, ki so se posebno izkazali v bojnih akcijah.

Japonska eno leto v vojni

Radijska poslanica zunanjega ministra Tanija sto milijonom japonskega prebivalstva

Tokio, 5. dec. s. Zunanji minister Tani je v radijskem govoru v proslavo prve obletnice vojne za Veliko vzhodno Azijo pozval 100 milijonov prebivalcev, ki tvorijo japonski narod, naj se bori z vsemi svojimi silami, dokler Anglija in Amerika ne bosta prisiljeni opustiti boja, kajti sicer vojne ne bo mogoče smatrati za zaključeno. Tani je poudaril še, da je sedanja vojna konstruktivna vojna, s katero se mora uvesti na svetu nov red s pomočjo Japonske, Italije in Nemčije.

Velik del govora zunanjega ministra je bil posvečen premišljenim izjavam Američanom proti Japoncem in anglosaškim poizkusom za preprečitev slehernega razvoja japonskega naroda. Tani je dodal, da ni bilo mogoče ničesar skleniti kljub odkritosti, ki jo je Japonska pokazala med pogajanj v Washingtonu, ki so brez potrebe trajala osem mesecev pred izbruhom sedanje vojne, kajti Američani; so se zakopal v jarke za obrambo abstraktnih načel in skušali ebenem doseči s težo lastne sile od Japonske enostranske koncesije, s tem, da so predlagali japonskim diplomatom nesprejemljive pogoje. Medtem ko so pogajanja trajala, so Američani skušali pripraviti druge narode od tega, da bi sledili njih politiki, ki je morala dovesti do vojne ter so obenem ojačevali vojne priprave okrog Japonske. Japonski predložene zahteve po izstopu z Trojnega pakta, po popolni umaknitvi; sil iz Kitajske in iz francoske Indokine, po umaknitvi priznanja, ki je bilo dano nankinški vladi, so imele deloma za cilj to, da bi Japonska končno priznala kontrolo washingtonske vlade nad vzhodno Azijo.

Vse te zahteve Zedinjenih držav, so hote prežrele japonske napore od izbruha vojne na Kitajskem za stabilizacijo položaja v vzhodni Aziji, japonske žrtve v mandžurski vojni kakor v kitajski, ter so ogrožale obstoj Japonske. Te zahteve so bile pravzeto izzivanje Japonske in v nasprotju s stvarnostjo položaja v vzhodni Aziji. Diktiraj jih je severno ameriški imperalizem, ki izhaja že od španske ameriške vojne ob koncu prejšnjega stoletja. Ko maj šest mesecev po napovedi vojne, so pa vendarle sovražna oporišča v vzhodni Aziji vsa padla v roke Japoncev Osvobodjene

države so lahko zopet pridobile svojo individualnost, njih prebivalstvo navdušeno sodeluje z Japonci pri nadaljevanju vojne in pri uvajanju sfere skupnega uspevanja v vzhodni Aziji.

Krasen uspeh je dosegla tudi japonska diplomacija s sklenitvijo zavezniške ofenzivne in defenzivne pogodbe s Tajsko; ki je postajala vedno bolj učinkovita. Odnos z Mandžurijo in nankinško nacionalno Kitajsko so postal; še tesnejši in obe vladi sta obilno prispevali k vojni za veliko vzhodno Azijo. S pogodbo, ki je bila sklenjena 11. novembra lani z Italijo in Nemčijo za nadaljevanje vojne v tesnem edinstvu proti Anglosanom in s katero je bila sankcionirana obveza, da podpisnice ne bodo sklenile separatnega miru ter da bodo uvedle nov red na svetu, so postali odnosi med tremi narodi vedno bolj tesni. S to pogodbo je vojna za Veliko vzhodno Azijo postala neolotljiva od vojne v Evropi.

Ena izmed značilnosti naše akcije v preteklem letu, je dodal minister Tani, je dejstvo, da sta vojna in obnova šli vstrec in zelo vzpodbujajoče, da se sile Trojnega pakta odlikujejo v obnovi ozemelj, kjer je divjala vojna, in v reorganizaciji njih prebivalstva. Naša odgovornost do znanecv je velika, zlasti če pomislimo, da sedanja vojna ni samo oborožen spopad, je zaključil zunanji minister, temveč predvsem spopad med starimi in novimi ideologijami. Minister Tani je končno izjavil, da ni povoda za strah pred napori sovražnikov in zlasti Amerike za obdržanje gverilske vojne proti Japonci.

Konferenca japonskih diplomatov na Kitajskem

Nanking, 6. dec. s. Japonski veleposlanik je sklical za 17. t. m. konferenco vseh diplomatov iz zastopnikov Japonske na Kitajskem in v Mongoliji. Na konferenci, katere se bo udeležil pomočnik ministra za zadeve Velike vzhodne Azije, so proučili vprašanja v zvezi z unifikacijo japonskih organov, v kolikor se to tiče ustanovitve ministrstva za Veliko vzhodno Azijo, vprašanja o udržitve položaja Kitajske v svrhu sodelovanja v totalni vojni po kitajsko-japonski pogodbi in končno vprašanje izvedbe ukrepov za povečanje politične moči nankinške vlade.

Nov japonski uspeh
proti kitajskim komunistom

Sanghaj, 6. dec. s. Iz vojaškega vira se doznava, da so japonske sile razpršile 4. kitajsko komunistično armado, ki je bila zbrana v osrednjem Anhveju, ter so si zagotovile nadzorstvo nad železnico, ki veže glavno mesto Pengpu s Hopejem.

Popoln uspeh poziva Duceja županom

Rim, 6. dec. s. Poziv, ki ga je Duce naslovil na župane manjših podeželskih občin glede podpore preselencem, je bil sprejet takoj z največjim navdušenjem. Med stotinami brzojav, ki so kot odgovor na poziv dosepele v Beneško palačo, jih je mnogo, ki so izredno značilne. Neka občina z Piemonta javlja, da je sprejela že nad 6000 ljudi, nega druga ob Cornskem jezeru je brzojavila, da se akcija za pomoč preselencem nadaljuje v najzvestejšem izvajanju Ducejevih odredb.

Enake brzojavke so dosepele tudi iz občin v alpskih in apeninskih dolinah. Treba je povedati, da se tudi s strani odseleljencev kaže veliko razumevanje in kadar je potrebno, tudi potrpežljivost, tako da delo bratske fašistične solidarnosti dosega največje uspehe.

Delo Stranke za žrtve vojne

Rim, 6. dec. s. V sedežu Littoria se je včeraj zbral osrednji svet za pomoč borcem in njih družinam pod predsedništvom tajnika Stranke in ob navzočnosti vseh članov. Inspektor PNF za bojvinski urad je poročal o udeleževanju Stranke in pripadajočih organizacij v zadnjih 10 mesecih in o doseženih uspehih. Govorniki so prikazali popolno istovetnost gledanj in akcije med Strako in združenjem družin padlih v vojni, pohabljenecv in bojevnikov. Obravnavana so bila še razna druga vprašanja, zlasti sodelovanje Stranke pri izvajanju zakona o obveznem nameščanju vojnih invalidov, zakon o pomoči pohabljenecv, ki čakajo na upokojitve, vprašanje invalidov, bolnikov, zlasti anemičnih, malaričnih in jetičnih ter vprašanje zaščite vojnih pohabljenecv Zborovanje je otvoril in zaključil tajnik Stranke s pozdravom Duceja.

Japonci so ponosni na prijeteljstvo Italije

Tokio, 7. dec. s. Mednarodni dogodek, o katerem so japonski listi te dni največ pisali in ki je najbolj odmeval v japonski javnosti, je bil nedvomno Ducejev govor, ki so ga listi objavili dobesedno in z vidnimi tipografskimi poudarki. Visoka in zaslužena pohvala, ki jo je Duce izrekel japonskemu narodu, vzbuja upravičen ponos Japoncev, katerih listi poudarjajo zlasti Ducejevo priznanje, da pomeni Japonska jamstvo za končno zmago. Ni manjšega pomena pa ne pripisujejo nedvoumnemu odgovoru na klavrne žalitve in grožnje angleškega prvega ministra Churchillja. Močne Ducejeve besede, ki so pogumno pojasnile narodu hude žrtve, ki ga še čakajo, preden bo dosegel zmago, dokazujejo neporokito povezanost vsega italijanskega naroda, ki se zaveda, da mora prenašati najtežje breme vojne, a je še bolj trdno odločen, da se bori do končne zmage. Popolno in brezpogojno vero italijanskega naroda v svojega Duceja in njegovo nezlomljivo voljo so Japonci prav dobro razumeli in beležijo z zadovoljstvom, da imajo ob obletnici svoje vojne v italijanskem narodu prijatelja, ki je prežet iste vere in iste volje, ki preveva Japonce.

Vtis Ducejevega govora na Kitajskem

Sanghaj, 6. dec. s. Ves tisk nacionalne Kitajske podčrtava, kakšen odmev je imel veliki Ducejev govor. List »Sanghaj Times« komentira v svojem uvodniku Mussolinijev govor in pše, da je učinkovit dokončni odgovor Churchillju in odgovor na laži anglosaške propagande. »Sanghaj Majnetič« piše, da govor priča o neukrotljivem duhu Italijanov, ki je usmerjen k zmagi. Pod naslovom »Ponosen odgovor« piše »Ost-asiatischer Lloyd«, da je lahko ves svet počel ponosni Ducejev glas, s katerim je razkrinkal laži sovražne propagande. Na Kitajskem bivajoči Nemci so ponosni na prijateljstvo med Ducejem in Hitlerjem ter na prijateljstvo Duceja do nemškega naroda. Duce je govoril s srcem vseh pripadnikov trojnega pakta, ki so zedinjeni v boju proti skupnemu sovražniku.

Izmenjava blaga med Italijo in Rumunijo

Rim, 6. dec. s. Z italijansko-rumunskimi pogodbami, ki so bile danes podpisane, je bil določen program izmenjave blaga med Italijo in Rumunijo za leto 1943. Pogodbe predvidevajo nadaljnji znatni razvoj prometa v okviru sodelovanja med obema prijateljskima in zavezniškima državama. Rumunija bo razen petrolejskih proizvodov dobavljala Italiji znatne količine poljedelskih izdelkov in živil. Italija bo dobavljala proizvode tekstilne industrije, surovine in polsabičke, proizvode mehanične, kemične in farmacevtske industrije ter druge proizvode italijanskega izvoza.

Nov šef javne varnosti
na Hrvaškem

Zagreb, 6. dec. s. Poglavljenik je imenoval za generalnega direktorja javne varnosti dr. Filipa Cervenkovića na mesto dr. Ljudevita Zimmermanna.

Vichy objavlja dokaze o Darlanovi izdaji

Rim, 7. dec. s. Iz dokumentarnih razlogov velja objaviti uradno verzijo dogodkov v Severni Afriki, katero je dala višjska vlada in s katero je nedvomno dokazano izdajstvo admirala Darlana, ki se je popolnoma zasužnjil ameriškim interesom. Zaključeno poročilo Vichyja obvešča, da je tuja propaganda objavila popolnoma netočno verzijo o dogodkih v Alžiru in Maroku med 8. in 14. novembrom, ter ugotavlja:

V noči od 7. na 8. novembra so Anglo-Američani napadli Alžir in Maroko. Med tem ko so njih sile izkrcale na obali so skušali disidentski elementi v Rabatu in Alžiru zasedeti rezidenco generalnega guvernerja in najvažnejša javna poslopja. V Rabatu je general Nogues aretirati generala Pethouaria. V Alžiru čete niso sledile disidentskim generalom, ki so se morali naglo umakniti iz mesta, da bi dosegli prve ameriške oddelke, ki so se izkrcali v Sidi Ferruhu.

Zvečer 8. novembra je Darlan poslal višjski vladi brzojavko, po kateri je bilo lahko v naprej videti predajo Alžira. Do tega trenutka se ni vedelo, kakšen je osebni položaj Darlana, predvsem ne, ali je še na svobodi. Med tem ko je mešetaril z Anglo-Američani za ceno svojega izdajstva, je namreč pustil razširiti po zavezniškem radiu vest, da je ujet. 8. novembra zvečer pa je Darlan začel odkrivati karte. Poslal je v Vichy novo brzojavko, v kateri omenja možnost sporazuma z vojaškimi oblastmi. Na to brzojavko je maršal Petain odgovoril 9. novembra ob 8.19, da je sleherni pogajanje nemogoče.

V jutru 9. novembra, ko je bil predsednik vlade Laval v Monakovu, kjer se je razgovarjal s Hitlerjem, je prišla v Vichy Darlanova brzojavka, ki je odgovarjala na brzojavko maršala Petaina. V njej je Darlan trdil z nezasišljenim hinavstvom, da je njegov namen opazovati razvoj dogodkov, in naglo obveščati vialo. 9. novembra, ko sta se Casablanca in Oran še upirala, je Darlan, da bi zopet maskiral svojo dvojno igr, brzojavil in predlagal stroge sankcije proti nekaterim generalom in višjim oficirjem, ki so prešli k disidentom. Dne 10.

novembra je Darlan končno pokazal v celoti svoje izdajstvo. Predlagal je razgovore z ameriškiimi oblastmi ter zahteval od višjske vlade takojšen odgovor. Preden je prišel zanikalni odgovor, je Darlan zopet brzojavil in obvestil, da se je sklenil pogajati z Angloameričani in da je dal povelje, naj se sovražnosti ustavijo. Maršal Petain je brzojavno odgovoril in mu ukazal, naj brani Afriko in istočasno obvesti predsednika Lavalja, ki se je razgovarjal v Monakovu. Darlan je odgovoril, da se je dal ujeti in da je vztrajal pri ukazu, naj se ustavijo sovražnosti. Maršal Petain je določil generala Noguesa za glavnega poveljnika francoskih čet v Severni Afriki.

12. novembra je Darlan sporočil, da se pogaja z ameriškiimi oblastmi in da je bil izpuščen na svobodo. Kljub nadnim pogojem so v Vichiju še domnevali, da je bil Darlan izdan. Šele potem, ko je govoril v radiu, je bilo potrjeno, da je odšel v odvisnosti tujih sil. 14. novembra je maršal Petain brzojavil Darlanu in mu sporočil, da mu je bilo odvzeto francosko državljanstvo.

Poročilo Havasa se zaključuje s trditvijo, da je to resnica in da so vse druge verzije laži.

De Gaulle proti Darlanu

Rim, 6. dec. s. Tednik francoskih bojevnikov »La Marseillaise« ki se tiska v Londonu, objavlja govor generala De Gaullea. Govor, ki so ga oddajale tudi angleške radijske postaje, je polemika z Darlanom, ki ga podpirajo Zedinjene države. Izključno in samo francoskega naroda se tiče, pravi med drugim De Gaulle, da bo odločil, brž ko bo lahko to storil s svobodnimi volitvami, kakšen naj bo njegov režim in njegova vlada. V tej kombinirani akciji bo enotna borba in narodno edinstvo samo tedaj mogoče ob spoštovanju volje in dostojanstva Francozov, ako narod ne bo dovolil, da bi ga izrabljala skupina ljudi, ki so simbol kapitulacije, sodelovanja in uzurpacije in ki so uporabljali in zlorabljali disciplino drugih proti osvobodilcem. Narod ne bo dovolil, da bi so ti ljudje, ki so izgubili

Maršal Mannerheim finskim vojakom ob 25letnici finske neodvisnosti

Helsinki, 6. dec. s. Finska, ki je vsa pod orožjem in zbrana v bloku, katerega preveča samo volja po zmagi, resnobno praznuje 25letnico svoje neodvisnosti. Vrhovni poveljnik finskih Oboroženih sil maršal Mannerheim je naslovil na borbe poslanice, v kateri omenja temeljno vrednost zgodovinskega datuma, ki pomenja pričetek nove plodne dobe v državi, ki pa je morala vendarle leta 1939/40 kvari v sedanjih vojni zopet žrtvovati v najhujši borbi najboljše kti svojih sinov za neprecenljivo vrednost svobode, katere vrednost je ničeva, ako je ne podpira sila orožja. Poklonil se je spoštljivim hrabrosti finskih borcev, ki sloni na neporušljivem prepričanju o pravih domovine ter na nujnosti, da se mora ta vojna neizprosno voditi do konca, da se odstrani s pravih meji smrtna nevarnost. Bodoči zmagovalci mir bo brez dvoma dal večjo vrednost neodvisnosti Finske, po novih in še bolj krvavih prestopih žrtvah.

Maršal takole zaključuje svojo poslanico:

Ogromne gospodarske pridobitve Japoncev v prvem letu vojne

Sanghaj, 7. dec. s. V ubranosti namenov in metod, ki je lastna monolitnemu organizmu, z onim ravnanjem zasledovanjem ciljev, ki je posebna značilnost japonskega naroda, z vztrajnostjo in uspešnostjo zelo naprednega naroda, sestavljenega iz vojakov in delavcev, ki so morali črpati do večer vse, kar jim je bilo potrebno za življenje 100 milijonov ljudi, iz malo plodne zemlje, ki ni bogata in ki je bila povrh obdana s sovražnimi državami pod vplivom anglosaskih dežel, ki so jo hotele zadaviti, je Japonska začela reorganizirati ozemlja, ki so jih zasedli njeni junaški vojaki.

Komaj leto dni po zasedbi se je v vseh zasedenih deželah obnovilo normalno življenje in povsod se nadaljuje proizvodno delovanje. Tako je velik del vzhodne Azije spremenil ne samo svoje politično, temveč tudi svoje socialno lice, medtem ko je Japonska postala zelo pomembno središče uvoza in izvoza. Vse, kar je nekoč spadalo v britansko, ameriško, nizozemsko in kitajsko posest, je že popolnoma vključeno v močni japonski gospodarski sistem. Razen tega se države, ki so se pridružile novi politiki azijske obnove, kakor na primer Mandžukuo, Taj in Indokina, izmed katerih so nekatere celo sklenile medsebojne zavezujoče pogodbe, aktivno udeležujejo ustvarjanja Velike vzhodne Azije kot močne etnografske stvarnosti, zgodovinske stvarnosti in današnje.

Vojaki! Mnogo ste storili in mnogo se od vas še zahteva. Toda vaša neukrotljiva odločnost in vaš zavestni duh žrtvovanja bosta triumfirala nad vsemi ovirami tudi sedaj kakor v preteklosti. Na dan naše neodvisnosti pošiljam do najbolj oddaljenih postojank med snegom in ledom borcem svoj pozdrav. S pomočjo Vsemogočnega bomo vodili do kraja naš boj za zagotovitev trajnega miru državi.

Proslava v Rimu

Rim, 6. dec. s. Ob 25letnici finske neodvisnosti je bila v dvorani nekega velikega kinematografa svečana manifestacija v proslavo borbe finskega naroda za svojo svobodo. Svečanosti so se udeležili zastopniki glavnega stana, nemški veleposlanik in japonski veleposlanik, madžarski poslanik in številne osebnosti ter prvaki ter močno zastopstvo ranjenec in vojni po-habljenec naših Oboroženih sil.

nes tudi politične stvarnosti s prevladovanjem japonskega jezika.

Japonska dobiva sedaj prav po onih prometnih središčih, ki so nekoč bogatili Anglosase, kakor na primer Hongkong in svoj lastni obstoj in za zmogovito nadaljevanje vojne. Tako dobiva sedaj bombaž iz Kitajske, gumo iz Nizozemske vzhodne Indije in malajskega področja, železo iz boksit z Malajskega polotoka, bencin iz Nizozemske vzhodne Indije in živila iz Kitajske, Indokine, Tajske in Filipinov. Razen tega je na primer na Sumatri zelo razvita proizvodnja olja iz kokosovih oreh, tobaka, čaja in kave. Prav tako se povsod izkoriščajo rudniki zlata, srebra in bakra. Glavna proizvodnja Malajskega polotoka, guma in kositer, je že dosegla predvojno višino. Lisičja kositra pri Peraku, ki so najbogatejša na svetu, se izkoriščajo celo v znatno večji meri kakor poprej. Zelo razvita je proizvodnja gume, ki z njo lahko Japonska razpolaga v ogromnih količinah, tako da je mogla rešiti s tem tudi vprašanje kuriva, kajti po najnovejši metodi je mogoče pridobivati gorivo tudi iz kavička.

Skratka, brez nadaljnega lahko rečemo, da se je položaj zaveznikov in sil Trojnega pakta v enem samem letu japonske vojne v pogledu surovin, zlasti onih, ki so potrebne za dolgo vojno, popolnoma spremenil.

Amerika objavlja svoje izgube le v dozah šele sedaj je objavila izgube ob lanskem japonskem napadu na Pearl Harbour, a še vedno ne v celoti

Buenos Aires, 6. dec. s. Iz Washingtona se doznava, da je mornariško ministrstvo šele zdaj, to je po enem letu, objavilo podrobno poročilo o škodi, ki jo je utrpela severnoameriška mornarica v Pearl Harbouru. Iz poročila izhaja, da so bile po-
topljene oklepnice »Arizonae«, »Oklahomae«, »Kalforniae«, »Nevadae«, »West Virginiae«, »Polagalke min« »Oglala« in »Utah« ter velik plavalni dok. Razen tega je bilo izgubljenih 80 hidroplanov in 97 letal. Človeške izgube znašajo 2.117 oficirjev, mornarjev in pešakov mrtvih, 960 pogrešanih in 876 ranjenih.

Te strašne izgube je povzročilo 15 japonskih letal, ki so odletela z neke nosilke letal in presleplila severnoameriške straže. Japonci so izgubili samo 28 letal in 2 podmornice majhne tonaže. K tem delnim priznanjem ameriškega mornariškega ministrstva glede izgub ameriške mornarice v Pearl Harbouru je treba dodati nadaljnje hude izgube, ki so jih zadali Japonci Američanom in jih objavili s svojo običajno resničnostjo in nepristranostjo v japonskih vojnih poročilih.

Berlin, 6. dec. s. Vest, da je ameriško mornariško ministrstvo prav pred obletnico katastrofe pri Pearl Harbouru, objavilo seznam edinic, ki jih je uničilo japonsko letalsko pomorsko orožje, je vzbudila, kakor si lahko mislimo, precejšnje presenečenje tudi v Berlinu. Očitno je, da te stvari ni bilo mogoče več dolgo prikriti. Nave-

dena škoda in številke seveda niso natančne. Izgube, ki jih je naznanil polkovnik Knox, komentira »Montage«, so samo del izgub, ki jih je v havajskih vodah se nahajajoča ameriška mornarica dejansko utrpela ob zori 7. decembra 1941. To je del izgub, ki jih je najavil japonski generalni glavni stan.

Lahko si mislimo kakšen vtis je washingtonska objava naredila v vsej Ameriki. Res je, da tudi najbolj naiven človek s ceste ni nikoli vzvel za čisto zlato Knoxovih izjav in da je trdovratni molk mornariškega ministrstva, še povečal splošno skrb. Vendar nihče ni mislil, da je bila katastrofa tako strašna obsežnost. Res je z druge strani, da je bilanca takih zlatih zmag ameriške mornarice v zadnjih mesecih, kakor tudi številka o proizvodnji, zmanjšala vtis, prav tako pa je tudi res, da upravičeno vsak državljani ameriške republike lahko dvomi o tem, kar je Washington doslej objavil, kar danes objavlja in kar bo jutri objavil.

Angleška podmornica najmodernejšega tipa izgubljena

Lizbona, 7. dec. s. Angleška admiraliteta javlja, da se je podmornica »Unique« je bila podmornica najmodernejšega tipa. Oborožena je bila z enim 76 mm topom, eno strojnico in s 6 topednimi cevmi po 533 mm.

Izpred vojnega sodišča

Vojaško vojno sodišče Vrhovnega poveljstva Italijanskih Oboroženih sil Slovenija-Dalmacija, odsek v Ljubljani, je izreklo naslednjo sodbo v stvari proti:

1. Erjavcu Avgustu, sinu Josipa in Marije Strajner, rojenemu 4. III. 1914 v Oslici, istotam bivajočemu na št. 1, nahajajočemu se v zaporu;

2. Erjavcu Josipu, sinu Josipa in Marije Strajner, rojenemu v Oslici 3. III. 1909, tam bivajočemu, nahajajočemu se v zaporu;

3. Erjavcu Alojziju, sinu Josipa in Marije Strajner, rojenemu v Oslici 11. X. 1923 in tam bivajočemu, nahajajočemu se v zaporu;

4. Zajcu Vincencu, sinu Vincenca in Angele Sever, rojenemu v Mleščevu pri Stični 17. VII. 1921, kmetovalcu, nahajajočemu se v zaporu;

5. Kutnerju Alojziju, sinu Josipa in Alojzije Lamprēt, rojenemu na Potoku (Krka) 15. II. 1920 in tam bivajočemu na št. 7, nahajajočemu se v zaporu.

Obtoženi so bili:

a) zločina po čl. 1 Ducejeve naredbe z dne 3. V. 1942, ker so na Krki v nedoločenem času do 30. oktobra 1942 sodelovali pri obojeznem krdelu z obtežilno okoliščino za prva dva kot poglavarja;

c) zločina po čl. 2 Ducejeve naredbe z dne 24. X. 1941, ker so v zgoraj omenjenih časovnih in krajevnih okoliščinah brez dovoljenja poselevali in vojaško municijo;

d) zločina po čl. 7 Ducejeve naredbe z dne 3. X. 1941, ker so v istih krajevnih in časovnih okoliščinah poskušali napad na

življenje pripadnikov Oboroženih sil pri raznih spopadih z italijanskimi četami.

Erjavce Avgust je razen tega obtožen trikratnega umora z obtežilnimi okoliščinami v smislu čl. 81 k. z. 575 do 576 št. 3 k. z., ker je na Potoku okoli polovice meseca junija 1942 premišljeno povzročil smrt nekega Drobniča Ivana in meseca julija 1942 v Velikem vrhu smrt sester Terezije in Frančiške Piškur.

Zajc Vincenc je razen tega obtožen zločina po čl. 8 Ducejeve naredbe z dne 3. X. 1941, ker je v okolici Žužemberka v prvih dneh julija v družbi z drugimi neznanci težko poškodoval cesto v Žužemberku ter onemogočil promet na njej, navlaživši nanjo drevesna debla.

Iz teh razlogov je sodišče na temelju členov zakona spoznalo Erjavca Avgusta za krivega vseh pripisanih mu zločinov ter ga je obsodilo na smrt s posledicami, vključno z objavo sodbe v »Piccolu« v Triestu in v »Jutru« v Ljubljani.

Erjavca Josipa je sodišče spoznalo za krivega zločinov pod a), b) in c) z obtežilnimi okoliščinami in z olajšavo na temelju čl. 62 št. 6 k. z. ter ga obsodilo na do smrtno ječo, na stroške in posledice vključno trajni preklis opravljanja javnih služb, zakoniti preklis ter objavo sodbe.

Erjavca Alojzija, Zajca Vincenca in Kutnerja Alojzija je sodišče spoznalo za krive zločinov pod a), b) in c) ter jih kot take obsodilo vsakega izmed njih na do smrtno ječo, na stroške in posledice vključno trajni preklis opravljanja javnih služb, zakoniti preklis in objavo sodbe.

Na temelju člena 479 k. z. je sodišče oprostil Erjavca Josipa, Zajca Vincenca in Kutnerja Alojzija zločina pod d) zaradi pomanjkanja dokazov ter Zajca Vincenca zločina napada na javne naprave zaradi pomanjkanja dokazov.

Ljubljana, 30. novembra 1942-XXI.

Spojitev občin Kočevje mesto in okolica

Visoki komisar za Ljubljansko pokrajino na podstavi čl. 3. kr. ukaza z dne 3. maja 1941-XIX, št. 291, smatrajoč za potrebno in umestno, da se občini Kočevje-mesto in Kočevje-okolica spojiata, odreja:

Občini Kočevje-mesto in Kočevje-okolica se spojiata v eno samo občino, ki dobi ime Kočevje.

Občinski sedež ostane v mestu Kočevju, ki je glavni kraj združene občine.

Okrajni komisar v Kočevju naj izvrši to naredbu in odredi potrebe ukrepe, da se uredijo morebitna vprašanja imovinskega, davčnega ali drugega značaja v zvezi s spojitvijo teh občin.

Ljubljana, dne 25. novembra 1942-XXI.

Visoki komisar: Emilio Graziosi

Imenovanje komisarja za »Bolniški fond«

Visoki komisar za Ljubljansko pokrajino na podstavi čl. 3. kr. ukaza z dne 3. maja 1941-XIX, št. 291, in smatrajoč za umestno, da se razpusti uprava »Bolniškega fonda«, ustanovljenega z naredbu prometnega ministrstva bivše kraljevine Jugoslavije z dne 30. maja 1922, št. 16.276/22, in da se imenuje izredni komisar, odloča:

Redna uprava »Bolniškega fonda«, ustanovljenega z naredbu prometnega ministrstva bivše kraljevine Jugoslavije z dne 30. maja 1922, št. 16.276/22, se razpušča.

Za izrednega komisarja navedene ustanove se imenuje comm. dr. ing. Faust Gianaroli, višji glavni inšpektor državnih železnic, ki so mu v zvezi s tem poverjeni vsi posli, za katere so pristojni organi redne uprave te ustanove.

Ta odločba je takoj izvršna in se objavi v Službenem listu za Ljubljansko pokrajino.

Ljubljana, dne 2. decembra 1942-XXI.

Visoki komisar: Emilio Graziosi

Rojstni dan regenta Nikole Horthyja

Budimpešta, 6. dec. s. Madžarski narod je danes proslavljal rojstni dan regenta Horthyja. V madžarskih cerkvah so bile posebne službe božje, katerih so se udeležili zastopniki civilnih in vojaških oblasti. Generali in višji oficirji, ki se nahajajo v glavnem mestu, so se podali k regentu ter mu izrekli čestitke v imenu vojske. Zvečer se je regent Horthy udeležil svečane predstave v kraljevi operi. Ko se je pojavil, ga je občinstvo navdušeno pozdravljalo. Vsi listi posvečajo uvolnitve Nikolu Horthyju, omenjajo njegovo konstruktivno delo. Prav regentu Horthyju se ima Madžarska zahvaliti za svojo naraslo moč.

Bil je Nikola Horthy, ki je leta 1919, na čelu vojske razvil protiboljševiško zastavo in poglajl Budimpešto židovsko-boljševiško kamariol, kjer se je vgnezdila na povleje Moskve. Protiboljševiška politika Madžarske se je logično razvijala z udeležbo države v vojni Italije in Nemčije proti boljševizmu. Madžarski narod in predvsem vojaki, ki se ob Donu hrabro bore ter branijo domovino in evropsko kulturo, dvigajo danes svojo udano in zahvalno misel Nikoli Horthyju, ki že več ko 20 let pametno in z odločno roko vodi državo.

93. rojstni dan

maršala Mackensena

Berlin, 6. dec. s. Feldmaršal von Mackensen je danes proslavljal svoj 93. rojstni dan. Feldmaršal von Mackensen, čigar odlična vojaška kariera je znana in čigar strateške sposobnosti so se izkazale v prejšnji svetovni vojni med operacijami nemške armade na Balkanu, kateri je poveljeval, je pri najboljšem zdravju. Ob rojstnem dnevu mu je Hitler poslal prisrčen brzojav s čestitkami.

Slovo od francoskega letalstva

Vichy, 6. dec. s. Državni tajnik za letalstvo je naslovil na letalske vojaške sile dnevno povelje, v katerem pravi: »V bolem trenutku, ko mora francosko letalstvo kloniti svoja krila, se spominjam z ganjenostjo in hvalčestvostjo vseh tistih, ki so pripevali k vzdrževanju in razvoju letalske vojske, žrtvujoč svoje življenje, kri in srce. Živel maršal Petain! Živela Francija!«

Eksplozija v turškem rudniku

Carigrad, 6. dec. s. V premošgovniku Son-gula je nastala huda eksplozija. Eksplozija je jama k plin. Plast zemlje se je odtrgala in pokopala večje število rudarjev. Reševalci so doslej potegnili izpod ruševin 5 mrtvih in 7 ranjenih rudarjev.

Nov hud potres v Turčiji

Carigrad, 7. dec. s. Zaradi več zaporednih potresnih sunkov v noči od 2. na 3. decembra v pokrajini Tohorum (srednja Anatolija) je bilo uničeno več vasi in veliko glav živine je izgubilo življenje. Nad 500 hiš je bilo porušeni ali poškodovanih.

Delitev krompirja, fižola in sira

Prehranjevalni zavod Visokega komisarata objavlja:

Krompir: Dne 23. novembra t. l. se je začela zadnja delitev krompirja letošnjega pridelka, ki se bo zaključila z dnem 13. decembra. Kdor si krompirja ni nabavil do tega dneva, zgubi pravico do nabave krompirja.

Svetujemo, naj si vsaka družina napravi malo zalogo, ki naj traja do novega pridelka 1943.

Fižol: V teku je delitev 1 kg fižola na osebo z odrezkom »H«. Ta delitev se bo zaključila z dnem 19. decembra. Sira: Delitev sira, ki je bila naznanjena za november, se bo začela z 9. decembrom na odrezku »A« in »B« navadne živilske nakaznice.

Prodaja krav mlekaric

Kmetijski oddelek Visokega komisarata obvešča živinorejce, da so vsi v torek dne 8. t. m., od 8. do 12. ure in od 14. do 17. ure v gostilni Rasthor, Karloviški most, prodaja prvovrstnih plemenitih krav dobrih mlekaric.

Nove taktike komunistov

Komunisti se zavedajo svojega poloma in poraza, zato slepomišijo sedaj z novimi parolami

Da je komunizmu pri nas odklenalo, tega se vedno bolj zavedajo tudi komunistični voditelji, ki zato iz svojih varnih in skritih kotičkov kot generali brez vojske skušajo rešiti, kar se še rešiti da. Ni v skladu z njihovo ideologijo in taktiko, da bi se priznali za porazene, posebno ne sedaj, ko visi nad njihovimi glavami strašna odgovornost za vse zločine, ki so jih izvršili na škodo slovenskega ljudstva. Zato iščejo sedaj pota, da bi svoj zavoženi »pokret« opremili z novo firmo, ki bi ne vzbujala tolikšnega odpora kakor vse njihovo dosedanje postopanje. Mislijo pač, da je dovolj, ako volk diako menja, pa se lahko kot »volk spokornik« znova približa svoji žrtvi.

Naše ljudstvo je to komunistično igro že davno spregledalo. Preveč so komunistični voditelji in priganjanci že doslej šarili med našimi ljudmi z gesli, ki so se drugo drugo pobijala, da bi jim še kdaj nasledilo. Dosedanje izkušnje so ljudi že izmordile, da so nasproti vsakim novim vabam skrajno odklonili. Zato je tudi nova taktika komunistov med nami že v naprej obsojena na neuspeh. Naše ljudstvo — zlasti ono, s čigar neizkušenošjo so komunisti najbolj špekulirali — se je med tem že tako izmordilo, da je kos tudi najbolj rafiniran računom komunističnih uničevalcev.

Znano je, kako so naši trockisti, ki so izšli iz anarhistične šole, še nedavno označevali rešitev Slovencev v izvedbi stodoletne »komunistične revolucije«, pri čemer da ni važno, kolikšne bodo žrtve in kakšna škoda, ki bi jo utegnilo slovensko ljudstvo v svoji celoti utrpeli. Ko pa se je že sam začetek njihovega »revolucionarnega« pokreta, ki ga obeležujeta samo

umor in rop, sprevergel v splošno katastrofo slovenskega ljudstva, ki se je odločno uprlo vsem tem novim sodešenikom in njih početju, so ti »kovači prave narodne usode« — kakor so se radi nazivali — skušali stvar olupiti s tem, da so vso krivdo zvalili na — slovensko ljudstvo, ki da za tako visoke in vzvišene ideale, kakor so jih oni oznanjali, ni še »zrelo«.

To je bil prvi korak komunistov k umiku in seveda že tudi priprava za novo taktiko. Ob vsakem novem udarcu, ki so ga doživeli, se je nato pojavila kaka nova njihova taktika, ki so jo spretno masirali z raznimi zapeljivimi gesli. In tako je šlo naprej, dokler niso izčrpali vseh svojih sredstev kot komunisti in spoznali, da se v tej obleki zares ne morejo več pojaviti pred našimi ljudmi. Odločili so se naenkrat, da menjajo tudi svojo diako, da se, če ni drugače, preleve iz internacionalistov zopet v najbolj vnete zagovornike slovenskih interesov kot tako zvani »progressisti«. Čez noč so se polastili parole o »zlati sredini«, ki so jo nedavno še sami srdito napadali in trdili, da je slovenskemu človeku danes mesto samo v — skrajnostih, medtem ko se na sredi zbira loje oportunisti in udobneži itd.

Zakaj ta sprememba? Zato, ker so generali brez vojske spoznali, da so ostali osamljeni, da je slovensko ljudstvo proti njim nastopilo enotno in povezano in da je sprito tega edini izhod — menjati diako. Nova spokorniška obleka — »koncentrirano sredino« jo menda nazivajo — naj bi sedaj skušala vplivati na protikomunistično množice. Toda komunistični voditelji se bodo tudi to pot zmotili. Slovensko ljudstvo sodi volka po nravi, ne po diaki.

Gospodarstvo

Sovjetske izgube na gospodarskem področju

V svojem mesečnem poročilu navaja Dresdner bank zanimive številke, ki kažejo, v kakšnem obsegu je skrčena gospodarska moč Sovjetske Rusije glede na predvojno proizvodnjo v zasedenem področju. Leta 1938, je znašala v vsej Sovjetski Rusiji obdelana površina 153,6 milijona hektarjev. Od te celotne površine odpade na zasedeno področje 67,4 milijona hektarjev, to je 44%. Sama žitna proizvodnja, je znašala v letu 1938, 101,5 milijona ton; od tega je odpadlo 42% na sedaj zasedeno področje. Najobčutnejša je na agrarnem področju izguba v proizvodnji sladkorne pese. Leta 1939, je znašala celotna sovjetska proizvodnja sladkorne pese 17,6 milijona ton; od tega je odpadlo 15,4 milijona ton ali 88% na sedaj zasedeno področje (od proizvodnje na zasedenem področju pa je odpadlo 11 milijonov ton samo na Ukrajino, ostanek pa na področje Kursa in Voroneža).

Nadalje navaja statistika, da je Sovjetska Rusija izgubila 53% površine posejane z oljnim rastlinami, 49% površine posejane z lanom, 53% površine posejane s koprjo in 20% površine bombažnih kultur. Na zasedeno področje odpade 29% celotne površine gozdov, 47% konj, 41% goveje živine, 63% svinj in 28% drobnice. Najobčutnejša je na stališčih vojne proizvodnje izguba industrijskih surovin in pogonskih sredstev. Na zasedeno področje je l. 1938. odpadlo 61% celotne proizvodnje premoga, 64% proizvodnje železne rude, 52,5% proizvodnje jekla in 35% proizvodnje mangana.

Gospodarske vesti

Seznam steklenih in keramičnih predmetov, ki se smejo prodajati. Prejšnji teden smo objavili naredbu Visokega komisarja, s katero se omejuje proizvodnja in prodaja steklenega in keramičnega blaga. Naredba navaja steklo in keramično blago, ki se sme proizvajati in proajati, medtem ko se drugo blago ne sme proizvajati in ne prodajati obistvstvu. Blago, ki je bilo proizvedeno do uveljavljenja te naredbe, pa se sme do konca tekočega meseca prodajati obistvstvu. V zvezi s to naredbu prinaša sedaj »Službeni list« objavo, ki se glasi: Glede na naredbu Visokega komisarja z dne 26. novembra 1942/XXI, s predpisi za proizvodnjo in prodajo steklenega in keramičnega blaga se naznanja, da si stranke lahko ogledajo pri Pokrajinskem korporacijskem svetu seznam steklenih in keramičnih predmetov, katerih proizvodnja in prodaja sta dovoljeni. Ti izdelki morajo imeti navedeno odobreno ceno za prodajo pri proizvajalcu in ceno za prodajo porabniku. Slednja cena mora biti natisnjena na vsakem posameznem predmetu.

Podaljšanje italijansko-rumunske trgovske pogodbe. Trgovinski sporazum, ki je bil sklenjen med Italijo in Rumunijo 20. novembra 1941, je bil te dni po sporazumu med obema vlada podaljšan do 1. januarja prihodnjega leta.

Pospeševanje svilogojstva. Italija je, kakor znano, prva proizvajalka naravnih svil v Evropi. Glede na pomen te surovine je italijanska vlada zdala vrsto ukrepov, ki predvidevajo do leta 1945. nadaljnje povečanje proizvodnje. Proizvajalci bodo prejimali posebne premije, če izkupiček glede na težo blaga ne bo dosegel osnovne cene. Osnovna cena pa se bo vsako leto določila za blago, ki da 1 kilogram svilne na 10 kilogramov kokonov. Izravnan dodatki se bodo plačali za ono blago, ki ima po ugotovitvah posebnega tehničnega odbora večjo težo ceno.

= Države trojnega pakta kontrolirajo

44% svetovne proizvodnje sladkorja. Statistični urad za sladkorno industrijo F. O. Licht objavlja zanimive podatke o svetovni sladkorni industriji glede na spremembe, ki so nastale v zadnjih letih na političnem področju, in sicer od 1. septembra 1937 do 1. septembra 1942, pri čemer so vse številke izračunane na osnovi proizvodnje v letu 1937-38. Dne 1. septembra 1937, so kontrolirale Italija, Nemčija, Madžarska, Bolgarija, Rumunija Finska Japonska in Mandžurija 14,3% svetovne proizvodnje sladkorja, to je 4,19 milijona ton. Po letu 1937, je prišla pod vpliv držav trojnega pakta cela vrsta dežel z močno razvito sladkorno industrijo, najprej je prišla pod kontrolo industrija v Avstriji in bivši Češkoslovaški, potem na Poljskem, v Franciji, Nizozemski in Belgiji, spomladan lanskega leta v Jugoslaviji in Grčiji, po izbruhu vojne z Rusijo je prišla pod kontrolo močno razvita industrija v Ukrajini, po izbruhu vojne na Pacifiku pa mogočna sladkorna industrija na Javi in na Filipinih. Kitajska proizvodnja sladkorja iz sladkorne trsa, ki je po večini v obalnem področju, pa je že prej prišla pod japonsko kontrolo. Tako je delež držav trojnega pakta narasel v petih letih od 14 na 44% svetovne proizvodnje, kajti 1. septembra 1942, je bila pod kontrolo držav trojnega pakta sladkorna proizvodnja 12,77 milijona ton (izračunano na podlagi proizvodnje v letu 1937-38). Delež angloameriških zaveznikov se je zmanjšal od 23,51 milijona ton v letu 1937 (80,1% svetovne proizvodnje) na 14,93 milijona ton v letošnjem letu (50,9%). Pri tem pa je treba še vpoštevati, da so mnoga prekomorska področja proizvodnje sladkorja sedaj brez večjega pomena, ker nimata Anglija in Zedinjene države na razpolago potrebne ladijske tonaže zlasti za prevoz sladkorja iz Avstralije, Južne Afrike, otočja Fidži in z otoka Mauritius. Zato se je oskrba Anglije in Zedinjenih držav s sladkorjem v zadnjih letih bistveno poslabšala.

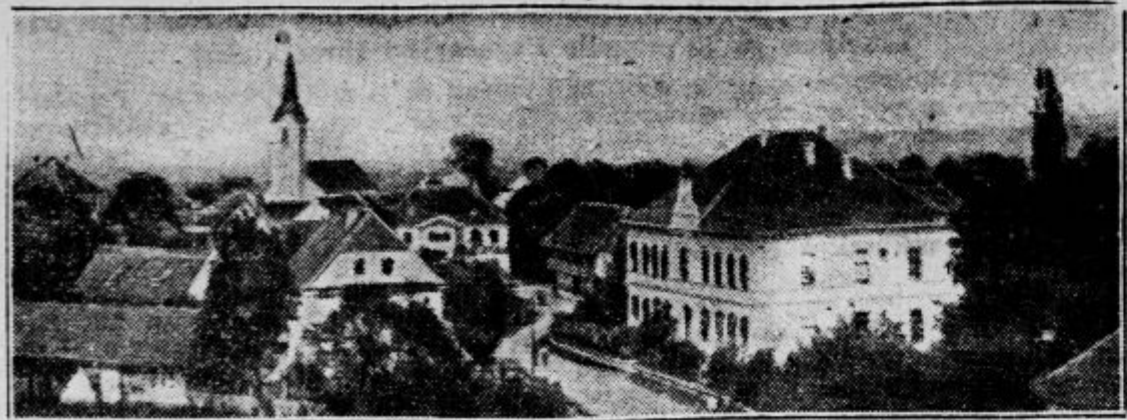
Obnovljeno obratovanje velike cementne tvornice v Novorosijsku. Po zasedbi Novorosijska so se takoj pričela dela za obnovu obratovanja v velikih cementnih tvornicah, ki so pred vojno krile 30% celotne potrošnje cementa v Sovjetski Rusiji. Kakor sedaj poročajo, so pričeli v teh tvornicah zopet z obratovanjem.

Radio Ljubljana

TOREK, 8. DECEMBRA 1942/XXI.

7.30: Slovenska glasba. 8.: Napoved časa — Poročila v italijanski. 12.20: Plošče. 12.30: Poročila v slovenski. 12.45: Lahka glasba. 13.: Napoved časa — Poročila v italijanski. 13.15: Poročila Vrhovnega Poveljstva Oboroženih sil v slovenski. 13.20: Plošče. 13.25: Operno glasbo vodi dirigent Morelli, sodeluje sopranistka Anna Burco Gentile. 14.: Poročila v italijanski. 14.15: Koncert Radijskega orkestra, vodi dirigent D. M. Sijance — Operetna glasba. 15.: Poročila v slovenski. 17.15: Plošče »La Voce del Padrone« — Columbia. 19.: »Govorimo italijansko« — poučujoč prof. dr. Stanko Leben. 19.30: Poročila v slovenski. 1

Na Dolenjskem v rimski dobi

St. Jernej, eden izmed najlepših krajev na Dolenjskem

Takoj s prihodom Rimljanov se je po vsem Dolenjskem pričelo novo življenje. Vojaštvo se je takoj spravilo na gradnjo novih cest, obenem pa je tudi pridno osuševalo močvirja in zidalo mostove in vodovode. Domače rodove pa so po preselitvi s hribov v ravnine jeli učiti obdelovati polja in gojiti vinsko trto, zaradi česar se je pričelo kmalu pravo blagostanje po vsem Dolenjskem. Edino na denar se Dolenjci dolgo niso mogli privaditi in šele proti koncu 2. stoletja je postal tudi po Dolenjskem denar edino in izključno plačilno sredstvo. Za dvig novih pokrajin si je posebno prizadeval cesar Probus. Z uvedbo novih in boljših vrst trte je pripomogel vinogradništvu do popolnega razvoja, takisto pa je zboljšal vse rudarstvo, in to prav posebno znamenita dolenjska rudnika v Aidovskih jamah pri Mokronogu in pri Gornji Straži, kjer so bile urejene velike fužine, v katerih so topili železno rudo. Kmalu je tudi zaslovela dolenjska obrt, ki je izdelovala zelo trpežno in visoko cenjeno platno. V prostiranih dolenjskih gozdovih pa se je na veliko sekal les za rimske ladje. Dolenjsko je v rimski dobi v velikih količinah izvažalo v Italijo les, platno, volno, živilo in kože, iz Italije pa je dobivalo v zameno olje, vino in razne kolonialne prideleke. Ves promet se je vršil iz Dolenjske po Krki (Corcoras) in Kolpi (Colapis) do Save (Savus) in od tod preko glavnih brodarstev postaj pri Krškem, Mokricah in Čatežu ob Savi po Savi in Ljubljani naprej proti jugu.

O kulturnem življenju Dolenjske v rimski dobi pa dajejo najlepše slike neštete izkopanine iz Drenovega, Trebnjega, Grubelji pri St. Jerneju in Novega mesta. Najvažnejše med njimi so izkopanine pri Drenovem, kjer je bilo odkrito mnogo rimskih grobov. V 1. stoletju po Kr. so mrliče sežigali, njih pepel spravljali v lepe lončene žare, kosti pa v steklene posode. Vse to so skupaj z drugimi posodami in okrasni polagali v zidani grobi, ki so ga pokrival s kamnitno ploščo. Tudi v grobovih iz 2. stoletja se najdejo ostanki sežganih mrličev v žarah, med tem ko so v 3. stoletju jeli pokopavati pepel poleg groba in so v grobovih najdene le lepe bronaste ige in raznovrstni nakit. V tem stoletju so nastali že iz opake zgrajeni grobovi, v drugi polovici tega stoletja pa so že zidali za grobove cele kapelice z ličnimi slikarji, v katerih so našle zadnji počitek kar cele družine. S prestopom cesarja Konstantina v krščansko vero je bila izdana prepoved sežiganja mrličev in so poslej mrliče pokopavali.

S prihodom Rimljanov se je pričel tudi po Dolenjskem vedno bolj uvajati latinski jezik in posebno tako imenovani višji krogi so kaj kmalu uporabljali poleg domačega še latinski jezik. Razen jezika pa so više omikani Rimljani dvignili tudi splošno izobrazbo na Dolenjskem ter prenesli mnogo rimskih običajev na naša tla. Pač pa je prebivalstvo še obdržalo svojo vero in večkrat se je celo dogajalo, da so domači rodovi skupno z Rimljani častili obenem keltske in rimske bogove. Najbolj čaščeni keltski bogovi so bili v tej dobi vodni boginji Aequorina in Adsaluta (Savina), vodni bog Savus, Genius loci, Noreia, Sedatus in Silvanus. Od rimskih božanstev pa so v glavnem oboževali Jupitra, Herkula, Neptuna, Bakhha in Eskulapa ter boginje Cerero, Diana, Luno in Hekato. Odločno pa so Rimljani prepovedali krvave človeške žrtve. V praetorium Latobiorum in Neviodunumu pa so častili celo perzijskega boga Mitro, ob Krki pa so posebno Latobijanci imeli zelo v časteh sirskega Baala. Castitev teh bogov pa so uvedli po Dolenjskem vojaki, ki so prišli iz daljnih vzhodnih dežel. Toda

kaj kmalu se je tudi po Dolenjskem jelo širiti krščanstvo, ki so ga tu oznanjevali duhovniki iz Akvileje, Salone in Sirmije. Prva oznanjevalca sta bila sv. Mohor in diakon Fortunat, ki sta prišla oznanjati novo vero v naše kraje že leta 51. po Kr. Vendar pa se je krščanstvo šele z ustanovitvijo škofije v Emoni začelo utrjevati tudi po Dolenjskem.

Od prihoda Rimljanov naprej je vladala usodna povezanost Dolenjske z rimskim carstvom in obenem z blagostanjem je moralo Dolenjsko deliti z močnim svetovnim imperijem tudi vse njegove tegobe. Prvi dve stoletji je vladal po Dolenjskem relativni mir in z njim je naraslo blagostanje do vrhunca. Leta 168. pa so iz partске vojne vračajoče se zmagovite rimske legije zanesle tudi na Dolenjsko kugo, ki je porabila ogromno prebivalstvo. V tem času so pridili preko Donave tudi Markomani in Kvadi ter popolnoma opustošili Dolenjsko in šele Mark Avreliju se je posrečilo pogoniti te divje rodove nazaj preko Norika

Prof. Ferdinandu Seidlu v spomin

Umrl je mož, kje tak je še med nami! Ako za koga, velja to za pok. Ferdinanda Seidla.

Bil je mislec, učenjak in vzornik. Kakor pajek je snoval iz sebe svoje dolgo življenje spise, razprave in knjige o naših gorah, njih rastlinstvu, potrebi, vetrovih in vremenu. Kamenje mu je govorilo o svojem nastanku, svojem življenju in svoji starosti, cvetlice pa so mu razkazovale svoj čudoviti ustroj, svojo nepreprokljivo smotnost in svojo nedopovedljivo prilagodljivost.

V delavnico sem tvojo zrl in videl vedno sem vrtenje, prelivajoče se življenje preobjevanje, prenavljanje, iz bitja v bitje prelivanje. Tako je lako rekel tudi on z Gregorčičem.

Prof. Seidl je bil Eolova harfa, v katero se je lovilo večno valovanje neprestano se izpreminjajoče prirode. Vse njene pojave je opazoval, meril, tehtal, zapisoval in uvrščal v red. Bil je prirodoslovec in kakor takšen je gledal in ocenjeval, kar se je godilo okoli njega in v njem.

Njegov pogled je segal v daljino, daljno davnilno in gledal takratno obličje naše zemlje. Z leti sta razširila njegova pridnost in njegovo hrepenenje po resnici, njegovo znanje v daljino, široko in globino. Bil je botanik, geolog in meteorolog, torej pravi polihistor. Postokrat je pravil, da je bilo njegovo najpomembnejše doživetje, ko je profesor v osmi šoli razlagal teorijo Kanta, Laplacea, Menda ga je prav ta dogodek napotil, da se je odločil za prirodoslovje.

Seidlov prednik na očetni strani je bil češkega pokolenja. Primek Seidl je še dandanes na češkem prav pogosto.

Zmes češke in slovenske krvi je dosegla prav v pokojnem profesorju svoj višek. Seidl Ferdinand je bil v svoji mladosti šibkega in rahlega zdravja. Ko se je rodil, je bil tako revno neobgleden, da so se bali, da ne bo roj tvu sledila tudi že smrt. Zaradi tega so na vso moč hoteli, da bi bil čimprej krščen in tako postal dedič nebeškega kraljevstva. S pametnim, treznim in preudarnim življenjem si je podaljšal svojo življenjsko dobo tako, da je bil pravi Metuzalem. Saj je umrl v svojem 87. letu. Skoro do zadnjih trenutkov je bil pri sebi. V svoji kratki boleznii je silil iz postelje, da bi delal, kakor je bil navajen leta in leta. Težko si je dal dopovedati, da je zadosti delal in da si je odpočitek več kakor zaslužil.

Nenavadno dolgo življenje je Seidlu omogočilo, da je obogatil znanost in dal iz se-

v njih domovino. Takisto pa so prihajali v teh letih večkrat na plenjenje na Dolenjsko tudi Goti in zapadnogotski kralji Alarhi, ki ob svojem pohodu proti Emoni izropal in opustošil nešteto dolenjskih naselbin.

Se večje nesreče pa so zadevale Dolenjsko ob preseljevanju narodov. S preseljevanjem narodov je tako rekoč prenehala rimska oblast na Dolenjskem, saj Rimljani niso bili več v stanu zaščiti domačega prebivalstva pred divjimi tolpmi, ki so na svojih pohodih proti Italiji plenile in pušile po vsi deželi. Pri tem so posebno trpela bivališča ob glavni prometni žili Emona-Neviodunum. Zaradi tega so jeli maloštevilni prebivalci, ki jim je uspelo oteti si vsaj golo življenje, bežati v gore in si tam graditi trdnjave. Tako je nastala iz nekdanjega močnega rimskega mesta Neviodunuma onstran Krke pri Krški vasi na višini močna trdnjava, za katero so našli gradivo v porušnem Neviodunumu.

Leta 430. so Rimljani odstopili del Panonije hunskeemu kralju Rovi. Njegov naslednik Atila je ustanovil lastno državo v Panoniji in rimski cesarji so mu odstopili vse Posavje in z njim vred tudi Dolenjsko. Vendar je kljub temu prišel Atila kaj kmalu v spor z Rimom in je na svojem pohodu proti Italiji popolnoma opleni in deloma tudi razrušil Dolenjsko. Po Atilovi smrti pa so se vse Panonije z Dolenjsko vrod polastili Vzhodni Goti, ki so po imenu sicer še priznavali rimsko nadoblast. S prihodom Vzhodnih Gotov pa je posebno jela upadati že tako lepo se razvijajoča kultura in domače prebivalstvo je ponovno na pol podivjalo med barbarskimi narodi. Obenem pa se je s prihodom Gotov tudi končala rimska doba Dolenjske in Dolenjsko je prešlo v srednji vek.

be vso. Doživel je zadoščenje, da je bilo njegovo znanstveno delo splošno priznano. Prof. Seidl ni bil samo sloveč znanstvenik. Svojo skrb, vnujo in gorečnost je poklanjal tudi malenkostim, za katere se učenjak njegovega slovesa ne bi bil zmenil. Saj je bil član in doktor je kolikaj zmoget tudi predsednik mnogih naših narodnih društev. Brez njega ni minila nobena prireditelj, bodisi predavanje, igra ali proslava. Ako ga kdaj le ni bilo videti, je bil kriv samo tehten vzrok. Bil nam je stara, dragocena in častitljiva za tava, ki je šla pred nami, kačoč pot, po kateri je treba hoditi, da je človek sebi in drugim v srečo, korist in blago.

Hudo nam je po pok. prof. Seidlu in pogrešali ga bomo. Saj je bil rarus nans in gurgite vasto.

Pa kaj hočemo! Tudi on je moral plačati slednjič svoj dolg naravi. Kaj je naša dolžnost? Pomnik postavimo mu tak, da slednji skuša biti mu enak!

Prof. Seidl, ponosni smo, da si bil naš!

Zadnja pot prof. Seidla

Novo mesto, 3. decembra.

Kako veliko priljubljenost, spoštovanje in ugled je užival pokojni novomeški znanstvenik profesor Ferdo Seidl, je pokazala njegova zadnja pot, na kateri ga je spremljala poleg velike množice meščanstva tudi vsa novomeška srednješolska mladina, katere vzgoji je pokojni profesor posvetil dobesed del svojega življenja.

Ze mnogo pred 16. uro so se zbrali pred hišo žalosti na Ljubljanski cesti številni njegovi stanovski tovariši, prijatelji in znanci ter vse novomeško dijaštvo, da se še poslednjič poslovijo od nepozabnega pokojnika. Po cerkvenih obredih so novomeški pevci zapeli ganljivo žalostinko, nakar se je izvršil veličasten pogrebni sprevod proti pokopališču. Za križem je stopala srednješolska mladina, za krsto, ki je bila obložena z venci in cvetjem, pa užalošeni svojci, za katerimi se je uvrstil dolg sprevod, v katerem so bili zastopniki oblasti, župan dr. Polensek, celokupni gimnazijski profesorski zbor z ravnateljem g. Dolencem na čelu, bivši župan dr. Režek, ravnatelj Kmetijske šole inž. Absec. Zastopniki kulturnih in drugih ustanov Dolenjske metropole ter velika množica prijateljev in znancev. Po cerkvenih obredih v pokopališki kapeli in pred grobom so novomeški pevci zapeli še dve pretresljivi

doljev kot Nikija. Petrovič kot Palemon, Dolničar kot suženj, Mlejnikova kot Krobila, Polajnarjeva kot Mitrala in namesto obolele Španove Sturm-Stritarjeva kot opatinja. Besedilo je prevedel Stritof, a o tem je težko soditi, ker je izgovorjava igravcev vočidel slabo umljiva.

Režiser Ciril Debevec

Glede baleta, ki je izvrstno izveden, pripominjam, da že v nekaterih operah opazamo isto preprosto vsebinsko zasnovano ples: ljubavna igra, izražena v mimiki in kretnjah, s katero se plesalec in plesalka, spremljana in obdana od drugov (ki so te nekaki ornamenti), vabita v ljubavni opoj. Poudarjam da je v »Thais« ravno ta preprosti motiv zelo pravilno izbran, saj služi balet v favzdrilo razvratni družbi na sceni. Sicer si pa želimo videti koreografsko za-

Rifornimento di carburante a nostri automezzi in marcia sul fronte dell'Africa Settentrionale — Italijanska motorna vozila na pohodu v Severni Afriki se zalagajo z gorivom

žalostinki, nakar so pogrebci zasuli njegovo zadnjo domovanje s svežim jesenskim cvetjem, ki ga je pokojni dolenjski učenjak tako zelo ljubil.

Iz Hrvatske

Na vzhodni fronti je padel domobranci topniški major Slavko Paar iz Zagreba. Udeležil se je bojev v Stalingradu in bil 27. septembra ranjen. Nato so ga prepeljali v vojaško bolnišnico v Konstantinovi, kjer je 8. oktobra ranam podlegel. Majorja Paara so pokopali z vojaškimi častmi na pokopališču v Konstantinovi.

Hrvatsko-nemška kmetijska razstava v Zemunu. Dne 5. t. m. je bila v Zemunu odprta hrvatsko-nemška kmetijska razstava, ki bo trajala do 15. t. m. Istosčasno bo prirejena razstava tudi še v dveh drugih mestih velike župe Luka, in sicer v Vinkovcih in Vukovaru.

Ustaški sestanki. Predzadnjo nedeljo je bil spet niz zaupnih sestankov pristavev ustaškega gibanja. Razen v Krapini, Požeji in Veliki gorci je bil zaupniški sestanek v Novigradu Podravskem, kjer je bil

Nova mladinska knjiga

Svatba

MIŠKE MIKI

Pravkar je izšla v založbi Narodne tiskarne ljubka otroška povest znanega bolgarskega pisatelja Nikolaja Fola »Svatba miške Mike s Piratovimi ilustracijami. Zgodba o prelepi

kitajski kraljčni in o pogumnem kraljeviču Omarja, ki je bil ubil srno gozdne vile in se je zato moral kruto pokoriti, je tako zanimivo in pristrčno napisana, da jo bodo naši otroci brali z največjim užitkom. Kraljevič Omar mora ubiti strašnega zmaja, da bo rešen svojega preklestva. Njegova usoda, ki je usoda miške Miki, njegovi boji in uspehi, spletke in dogodivščine na kitajskem dvoru pred tisoč in tisoč leti — to je že cel roman v obliki pravljice. Okusno opremljena v polpatino vezana knjiga je zelo poceni in stane samo

10 lir

snovo na kaki drugi podlagi, a o tem bomo govorili ob primernih prilikah.

Pri pultu je bil dirigent Stritof, ki smo ga po daljši odsotnosti z radostjo pozdravili. Ne mislim pisati slavospevov orkestru, kolikor jih ni zaslužil. Mislim, da je Stritof čustveno naš najmočnejši, najrazgibanejši dirigent. Morda bi se dala celo »Thais«, ki je še dosti romantična opera, podati slogovno drugače, a izrazno naredi ravno Stritof največ, kar je mogoče. Zato orkester vseskozi dobro zveni, ker njegov vodja sugerira godbenikom svoje močne poetične predstave. Vodja zbora je Simoniti, plesalci-solisti Bravničarjeva, Japljeva, Remškarjeva, Kurbos in Pogačar, koreograf Go. lovin. Solist v violinskem solju, Albert Dermelj, na sporedu sicer ni omenjen — to tudi ni običaj — vendar ga moramo — zaradi tonsko nenavadno lepo zmagane mesta posebej omeniti. Za inscenacijo pa bi nas lahko zavidalo marsikatero večje gledališče, tako je s preprostimi sredstvi dosežen velik učinek. Docela neoporečna bi inscenacija bila, če bi še puščavniške kočice zamenjali z votlinami ali s primernejšimi kotibami. Oba mozaika (pri Thais doma in v samostanu) sta odlična. Predstava je bila zelo dobro obiskana, igralcem in dirigentu je občinstvo izrazilo obilo priznanja.

Marijan Lipovšek.

Kronika

naših umetnostnih razstav

V Jakopičevem paviljonu

V nedeljo dopoldne ob 10. se je začela v Jakopičevem paviljonu nova razstava. Slikarji Zoran Mušič, Maksim Sedej in Jovan Zonić so razstavili okrog šestdeset del, ki zavzemajo tri sobane našega častitljivega razstavišča. Brez govorov in pozdravov, brez povabljenih gostov, ob prisotnosti nekaj malo oseb, med katerimi je bil tudi predsednik Narodne galerije dr. Windischer

navzočen tudi minister Janko Tortić v Kuti ni je kot zastopnik vlade med drugim odlični povzel besedo veliki župan dr. Gvozdić, v Vojnem Krizu državnih savezniki in glavni ravnatelj prof. Aleksander Seitz, v Belišču predstavnik Delavske zbornice v Zagrebu Vekoslav Blažkov, v Trgovisti pa je bil na zborovanju navzočen odposlanec glavnega ustaškega stana Tomislav Grgić.

Kontrola živilskih nakaznic. Zaradi izredno visokega števila izdanih živilskih nakaznic v Zagrebu so oblastva sklenila, da izvrše kontrolo nad vsemi izdanimi izkaznicami. V svrhu pregleda mora vsak družinski poglavar prinesiti živilske nakaznice za svojo družino na kontrolni urad. Na nakaznice, ki ne bodo vidirane, se racioni-rana živila ne bodo mogla kupiti. Prihodnji mesec bodo izdali živilske nakaznice samo tistim osebam, ki bodo imele nakaznice opremljene s kontrolnim žigom.

Dubrovnik dobi svoj tednik. Priprave za izdajanje hrvatskega tednika v Dubrovniku so v najlepšem teku in je pričakovati, da bo list izšel že pred božičem. Tednik bo imel prvenstveno kulturni značaj.

GLEDALIŠČE

DRAMA

Torek, 8. ob 14.: Petrkove poslednje sanje. Prvič v sezoni. Mladinska predstava. Nastop Miklavža. Izven. Cene od 12 lir navzdol. Ob 17.: Ples v Trnovem. Izven. Cene od 18 lir navzdol. Sreda, 9. decembra: ob 16.30: Deseti brat. Red A. Cetrtek, 10. decembra: ob 16.30: Sestero oseb liče avtorja. Red Cetrtek

P. Gollia: »Petrkove poslednje sanje«. K tej mladinski igri bo prišel Miklavž in bo obdaril pridne otroke, za katere bodo prispela darila z natančnim naslovom, najkasneje do začetka predstave. Miklavža bo spremljalo njegovo spremstvo, angeli in parkli. Naslovno vlogo v igri bo igrala Vida Juvanova. V ostalih glavnih vlogah: Danilova, Pol. Juvanova, Šaričeva, Lipah, Peček, M. Skrbinec, Marija Vera, Levarjeva, Drenovec itd. Režiser: prof. O. Šest.

OPERA

Torek, 8. ob 10.30: Angel z avtom. Mladinska opereta. Izven. Prvič v sezoni. Cene od 18 lir navzdol. Ob 16.: Thais. Izven. Cene od 24 lir navzdol. Sreda, 9. decembra: ob 16.: Slepa miš. Opereta. Red Sreda. Cetrtek, 10. decembra: ob 16.: La Boheme. Red Premierski. Simončič-Mav: »Angel z avtom«. Mladinska opereta v treh dejanjih. Osebe: sv. Peter — Janko, ing. Strukelj — Anžlovar, Marijana — Stritarjeva, Urša — Koširjeva, Biserka — Barbičeva, stražnik — Planek, Joško — Bajde, Metka — Besednikova, Zmazek — Humar, Osa — Gregorin, gospa — Rusova medvedar — Simončič, sonce — Urbančeva, mesec — Humar, botra Smrt — Džanga, zvezdice: Migica in Žigica — T. Remškarjeva in Tavčarjeva. Dirigent: R. Simoniti, režiser: Maska Slavčeva, koreograf: ing. P. Golovin. Inscenator: ing. E. Franz.

KULTURNI PREGLED

Massenetova „Thais“ v Operi

Massenetu so glasbeni zgodovinarji večkrat krivili. Neznatno in le mimogrede je omenjeno njegovo ime tam nekje med Saint-Saënom, Delibejem in Bizetom, od katerih priznavajo genialnost predvsem zadnjemu. Riemannu je Massenetov slog soroden Meyerberjevemu, Anton Mayer pravi o njem, da danes ni več prav užiten in da nekaj dobrih melodij ne more pokriti ostale osladne vsebine (Zuckergehalt) njegovih oper. Moderniji Bücken (z univerze v Kölnu) mu je pravičnejši, imenuje ga prilagodljivega, barvno in melodično bogatega. Temu mnenju bi se kazalo pridružiti, ker ni v njem rasne ali narodne nestrpnosti in ker pravično ocenjuje svoj čas zlosti slavne francoske skladatelja, člana francoske Akademije in imetnika nešteti odlikovanj in drugih višnih časti.

Massenet nima Verdijeve moči, Mozartove duhovitosti ali Wagnerjeve monumentalnosti. Je skromnejši, šibkejši od teh velikanov, a čustveno dovolj dojemljiv, da nam je ustvaril nekaj odličnih oper. »Thais« ni njegovo najbolje delo. Daleč jo presega »Manon« predvsem po dovršenem orkestralnem slikanju sceničnega razvoja. Vendar se mi zdi, da kljub temu ne smemo enovatiti te glasbe »muckasto laskajoče«. Res je, da ji manjka sila. Čutni svet bi moral biti prikazan nebrzdanejši (pri tem mislim na divjo čustveno silo v Sostakovičevi Katarini Izmaijlovi), a duhovni, asketski svet je prikazan za Francoza zadosti dobro. Massenet je eden od tistih skladateljev, katerih dela se označujejo s »pièce bien faite«, z vsem nekoliko klasičističnim hčerjenim znanjem (če že ne s tako smerjo), ki Francoze vedno odlikuje. Čustvena razgibanost je najvidnejša v sprevih Thais same, kjer dosega močne viške in se razplamti večkrat

v žgočo, vse obsegajočo strast. Gotovo presladko je prikazana spreobrnitev (medigra med tretjo in četrto sliko), dasi je zgolj instrumentalno ta del kaj lep dokaz skladateljeve sposobnosti.

Za uspešno uprizoritev so se dosledujoči zelo potrudili in je predstava dosegla pri prvi izvedbi zelo lep uspeh. Režiral je Debevec, čigar delo se pozna ne toliko v zunanjih sceni, kjer je imel dobro pomočnike, kolikor v pravilni notranji pripravi igralskega osebja. To se pravi, da je on eden od redkih opernih režiserjev, če ne edini, ki zna razložiti, za kaj gre v vsebini iz čisto človeškega stališča. Takša psihooskonalnična razčlemba dela, vzporejena z glasbenim izrazom in prikazana v primer-nem slogovnem sceničnem okolju, nam potem da tisti rezultat resnice in pristne človečnosti, ki jo vselej iščemo v velikih umetniških delih in ki je Debevece režije nikoli ne pogršajo.

V glavni vlogi je Valerija Heybalova. Težko je kritično poročati o umetnici, ki dosega dejstvitve daleč nad običajno mero v našem gledališču. Njeno doživetje v oseb Thais je igralsko popolno in pevsko podprto z izrednimi glasovnimi in muzikalnimi sposobnostmi. Se bolje prikazuje bolj kakor radost ali celo razuzdanost. Zato njen lik v izrazu vidno raste proti zaključku dejanja. Nasproti njeni vlogi stoji Pri-možič z vso težo in tehtnostjo asketskega Atanabela, ki ga prikazuje bolj človeško in bolj strastno, kakor je morda bila zamisel libretista. A zato nam je bližji. V tretji in v predzadnji sliki se s partnerico posebno ujemata kot dve silni nasprotji greha in askeze, hrepenenja in zapeljivosti. V ostalih vlogah, ki so znatno manjše, čeprav seveda nepogrešljive, nastopajo Sla-

in ki so se jim kmalu pridružili številni drugi prijatelji naše umetnosti, so je razstava te trojice odprla javnosti. Kvaliteta razstavljenih del je najboljši porok, da bo razstava, ki traja do 3. januarja, privabila še mnogo občinstva.

Zoran Mušič je zastopan z več kot petnajstimi deli; med njimi so trije gvasi, vse ostalo so olja. Razstavlja pretežno tišne motive, ki jih označujemo z besedo tihožitja. Zdjaj so to jabolka na mizi, zdaj mrtvi fazani, cvetlice, starinsko razpelo ali gotski svetnik — sami predmeti, ki privlačijo nase bolj oko kakor pa fantazijo, zakaj v njihovi vsebini ni nič izrednega, ne pripovedujejo o velikih rečeh, ne presenečajo po predstavljalni izvornosti. Toda vse te podobe imajo težiče v nečem drugem. Na Mušičevih slikah, kar smo jih videli na dosedanjih razstavah, je kvaliteten poudarek v izrazito slikarskih značilnostih, predvsem v svojski in fino dognani barvitosti. Mušič je slikar v pravem pomenu besede, slikar, ki ga zanima predvsem barvno reševanje problemov, kakor jih zastavlja določeni motiv. Zato moraš videti njegove podobe v dobro odmerjeni razdalji in v pravilni osvetlitvi; čim bolj jih opazuješ, bolj te mikajo, kar je zmerom znak dobrih umetnostnih stvaritev. Mušiča ne zanima pri slikanju zgolj »naravnost« podoba predmeta, marveč njegov učinek na nas, njegove barvne kvalitete in način, kako »sedla« v prostoru. Zato je pri Mušičevih tihožitjih, teh poglavljenih in finih študijah tako imenovane mrtve narave, ponekod značilno tudi okolje in ozadje tihožitnih motivov, prikazano zgolj slikarsko: t. j. z barvnimi sredstvi, izražajočimi intenziteto svetlobe in njene odraze v stvarih predmetnega sveta.

Maksim Sedej razstavlja dvanaest slik v olju, štiri lesoreze, dve risbi in dva gvasa. Med olji ni tokrat nobene izrazite krajine; slike so delno kompozicije, delno portreti, akti in portretne študije. Povsem

Prihodnja številka „Jutra“ bo izšla v sredo zvečer.

• Petdeset ustanov po Brunu Mussoliniju. Ministrstvo za korporacijo je odredilo 50 dijaških ustanov, ki se imenujejo po pokojnem Brunu Mussoliniju. Vsaka stipendija inšaa 12.000 lir. Zanjso lahko prošjo študentje italijanskih tehniških višjih šol.

• Zasedanje sv. Sinoda. V petek je bilo v Bukarešti zaključeno letno zasedanje sv. Sinoda rumunske pravoslavne cerkve. V zaključni seji je bilo med drugim sklenjeno, da bodo vsi dušebrižniki, ki za časa boljševoške okupacije Besarabije niso izpolnjevali svojih dolžnosti, izključeni iz duhovniških vrst. Nadalje je bila sklenjena izdaja sv. pisma v 10.000 izvodih.

• Nova odkritja v Aostu. V nedavnih izkopavanjih v Aostu so odkrili nove znamenite starorimske stavbe. Med njimi ima prvenstvo Porta Praetoria. Z gledališčem amfiteatrom, Augustovim slavolokom in z ostanki mestnega obzidja tvori Porta Praetoria glavni del arheološkega območja starinskega mesta Augusta Praetoria. Mečna vrata so odkrili potem, ko so porušili okoliške hiše in odkopali zemljo. Nato so mestna vrata primerno obnovili.

• Zborovanje nemških zdravnikov. Te dni se je zbralo na vojaški zdravniški akademiji v Berlinu več sto vodilnih zdravnikov iz vse Nemčije. Zborovanje je vodil šef vojaškega zdravstva. Prišli so razni ugledni medicinci v vojaški uniformi ali civilni obleki, da bi poročali o svojih znanstvenih dognanjih v bolnišnicah, zavodih in laboratorijih. Zastopali so bili higieniki, kirurgi, internisti, dermatologi, patologi, psihiatri in farmakologi. Med predstavniki sta bila tudi Hitlerjev generalni komisar za nemško zdravstvo polkovnik prof. dr. Brandt in nemški državni zdravstveni vodja dr. Conti. Predavanja so bila izbrana in izredno zanimiva. Nemška poročila pravijo, da od poslej imeli nemški zdravniki v civilni in vojni službi mnogo novih napotkov in pripomočkov. Strojeno je bilo vse, kar zmore nemško zdravniško znanje in nemška zdravniška umetnost storiti za vojake.

• Božična drevesca bodo tudi letos dovoljena v Nemčiji. V raznih gozdovih so jih že mnogo posekali, število je enako lansko. Marsikdo jih že razvažajo, čeprav je železniški promet letos izredno otežen. Samo v Berlin mora 400 vagonov prepeljati božična drevesca. Razen tega bo mnogo drevesc potrebnih za bolnišnice in vojašnice.

• Cerkev se je sesula. Iz Lizbone poročajo: V neki cerkvi v Guimarasu je med službo božjo začelo nekaj pokati. Tla so bila preveč obtežena, ker je bila cerkev nabito polna vernikov. Naenkrat so se tla vdrla in mnogo vernikov je padlo v kripti pod cerkvijo. Rušiti se je začela tudi ostala cerkev. Nastal je velik preplah. Deset oseb se je smrtno ponesrečilo, 50 hudo poškodovanih ranjencev pa so prepeljali v bolnišnico.

• Hud mraz na Švedskem. Iz Stockholma poročajo: Na vsem Švedskem je tudi letos začela nastopati izredno huda zima. Na južnem Švedskem so v noči na pretekli četrtek imeli 20°C mraza, v severnih pokrajinah pa je padlo živo srebro celo na 30°C pod ničlo. Vodovje naglo zmrzuje in zaradi tega že zdaj močno trpi vse ladijski promet. Državni ledolomilci so bili odposlani v severne predele. V Stockholmu pričakujejo, da bo obalno vodovje začelo kmalu zmrzovati.

• Na smrt obsojen veriznik. Pred posebnim sodiščem v Berlinu je bil 46letni Werner Weitz iz Wuppertala obsojen na smrt, ker je od marca lani ponarejal znamenje, na katere je prejemal dodatne žilvske nakaznice za delavstvo. V 11 mesecih si je prisvojil 50 stotov mesa, 15 stotov masti in 175 stotov kruha. Bil je že 15krat kaznovan, in sicer 4krat zaradi elparije in verizništva. Smrtna obsodba je bila že izvršena.

• Se en vlomilec obsojen na smrt. Kakor smo že nekajkrat poročali, nastopajo tudi na Madžarskem posebno ostro zoper ljudske škodljivce, ki izkoriščajo vojne razmere. Zlasti ne uide kazni, kdor izkorišča zatemetitve za svoje mračne namene. Tako se je moral pred prekim sodom v

Budimpešti te dni zagovarjati že večkrat kaznovani Janos Gergely, ki je v času zatemetitve v 23 vili in nabral mnogo plena. Zaslusilni je bilo 27 pri. Po dolgotrajni razpravi je bil Gergely obsojen na smrt.

IZ LJUBLJANE

u— Južno vreme, ki je nastopilo v nedeljo, traja dalje. Po jutranji temperaturi 3°C se je ozačje v nedeljo čez dan ogrelo na 8,4°C. Čeprav podnevi ni prišlo, so bile ceste vlažne in blatne. V noči na ponedeljek pa se je nebo spet zjasnilo in včeraj jutraj je bilo živo srebro na —2°C. Vendar je tudi še včeraj prevladovalo južno vreme. V nedeljo zvečer je Ljubljano zagrinjala zelo gosta megla, da si videl komaj dva metra pred seboj. Tudi ponedeljsko jutro je bilo megleno, vendar se je megla v teku dopoldneva dvignila.

u— Umrl je Drakster Janez st. iz Sp. Siške, Aljaževa 19. Pogreb bo na praznik 8. t. m. ob 14. uri iz kapele sv. Frančiška na Zalah.

u— Akad. slikar prof. I. Vavpotič bo danes ob 11 uri vodil na razstavi Mušič—Sedej—Zonič v Jakičevem paviljonu. Prof. Vavpotič, ki je znan kot dober govornik in zna na izreden način pritegniti občinstvo k svojim izvajanjem, bo gotovo tudi tokrat kakor po navadi imel številne poslušalce. Razstava je bila že pri otvoritvi v nedeljo prav dobro obiskana. Razstavljenih je 60 del, olj, gvasen in risb. Posebna zanimivost so Zoničeve risbe, ki predstavljajo ciklus ilustracij k Njegoševemu Gorskemu vijencu. Zonič, ki je preživel 10 let v Parizu, razstavlja prvič v Ljubljani.

u— Ponovitev III. simfoničnega koncerta. Ker je bilo za sinočni koncert izredno veliko zanimanje, se bo koncert s celim sporedom ponovil, in sicer v ponedeljek, dne 14. t. m. ob 18. uri v veliki uniojski dvorani. Simfonični orkester bo ponovil pod vodstvom Draga Marija Šijanica celotni spored III. simfoničnega koncerta in bo tudi pri ponovitvi sodeloval pianist prof. Anton Trost. Vstopnice za ponovitev koncerta bodo od srede dalje v predprodaji v knjižarni Glasbene matice. IV. simfonični koncert bo v petek, dne 18. t. m. prav tako v veliki uniojski dvorani. Dirigiral ga bo violinist Karlo Rupel. Vstopnice za ta koncert pridejo v predprodajo v ponedeljek, dne 14. t. m.

u— Otvoritev razstave slik Fr. Pavlovca. Danes v torek ob 10. uri se bo začela v galeriji Obersnel razstava priznanega slikarja Fr. Pavlovca, o kateri najde čitatelj kaj več v kulturni rubriki. Posebna vabila se ne bodo razpošiljala, vabljeno so vsi, ki cenijo domačo umetnost.

u— Perutnina mora jeseni na vrt. Perutnina potrebuje najrazličnejšo plico, piše urednik »Majega gospodarja«. Pestre pice pa zelo pogreša, če je zaprt v ograjenem prostoru. Zategadelj je prav važno, da kokiši, race in gosi — če jih imamo — pustimo jeseni na vrt, kjer je za pašo še vsega v izobilju. Zlati kokiši potrebujejo mnogo beljakovin in apna poleg hranilnih snovi. Precej beljakovine nudi tudi žito, ki ga na mimamo dosti na razpolago. Brez beljakovin kokiši ne neso. Ker krmimo kokiši največ z mehko kuhano hrano, trpi nesnost. Krompir, listje zelja, odpadki repe, pese in podobno ter ostanki jedi so sicer izvrstna hrana za perjad, najbolj za race, vendar samo taka hrana ne zadostja. Krompir vsebuje mnogo škroba, a zelo malo beljakovin. V prosti paši na vrtu terja perjad nadomestila pomanjkljivo prehrano. Tam najde zelenja, deževnikov, zapoznelih hroščev, mrčesa in drugega, kar vse vsebuje mnogo beljakovin, masti in snovi. V njih je malo v hrani, katero pokladamo. Jesenska paša je tem bolj važna, kar jeseni dobro krmljena perjad laže prenaša zimo. Tako je torej vedno nujno, da zadnje lepe dni izkoristimo za pašo in s tem kar najbolj pripravimo živali za zimo.

u— Praznično zdravniško dežurno službo bo opravljala od ponedeljka ob 20. ure do srede do 8. ure jutraj mestna zdravnišnica dr. Žitko Jožica, Pleteršnikova ul. 13.

u— Glasbena akademija priredi v petek 11. t. m. ob 18. uri v veliki filharmonični dvorani svojo prvo produkcijo. Na sporedu so pevske in instrumentalne točke.

novo v dosežanem Sedejevem delu je majhno cvetlično tihotizje. Slike so razstavljene večidel v glavnem prostoru ter s svojimi živimi, svetlimi, čistimi barvami in zgovorno vsebino prijetno kontrastirajo z resnobno in zgosteno umetnostjo njegovega sosedja v tej dvorani. Sedej ne slika močno, marveč tudi pripoveduje in njegova slikarska govorica je poetično rahla. Nekaj slik je starejšega datuma »Na spredu celozelo iz leta 1936), a so zanimive prav zato, ker pričajo, da je ostal umetnik zvest osnovnim značilnostim svojega slikarstva: predvsem ljubezni do rodinskih motivov, do kompozicij, v katerih se slovesne figure ubrano spajajo s svetlim in značnim okoliem, z naravo, ki jo doživlja s praviimi pesniškimi čustvi. »Ležeca žena«, »Sedeča žena« in »Počivajoči ženi« so s svojo nuditvejo akti in občutne telesičnosti, med tem ko je na primer v lepem motivu »V kavarni« osredotočil pozornost na nekaj oseb, zlasti na sprednjo dvojico, z počitnim psihološkim interesom, ne menec se kaj dosti za podrobnosti kavarnske interiera. Vidi se, da išče Sedej povsod in s posebno ljubeznijo človeka ter da enako uživa v njegovi telesičnosti kakor v njegovi duševnosti. Med posebno značilnimi slikami te vrste je njegov »Deček v modrem«. — V Maksimu Sedeju imamo umetnika tankočutnega duha, lirično mehkega oblikovalca, ki časi spominja na Cézanna, zlasti kadar ima čas in priliko, da izdela svoje slike do zadnjih odtenkov. Tudi njegova grafika pričča o zanesljivi roki in dobrem estetskem okusu.

Jovan Zonič je v ljubljanski umetnostni kroniki novo ime. Razstavlja dvanaest slik v olju in petnajst ilustracij za Njegošev pesnitev »Gorski vijenec«. Zonič je menda Milunovičev učenec, poleg tega je živel dolga leta v umetniškem ozračju Pariza in sprejel tam mnoge impulze za svojo umetniško rast. Med slikami v olju je nekaj tihotizitij. Trije portreti kažejo, da se ume z raznimi oblikami prilagodi portretiranca, slikajoč tu v duhu sko-

Program po 3 L. (na 4. in 1 L.) bodo od četrtka dalje obiskovali na razpolago v Matični knjižarni.

u— Jozikovni točaji — Italijanski, nemški, francoski itd. — v središču mesta pri Trgovskem učnem zavodu, Kongresni trg 2 — prične tekom tega tedna. Pouk dopoldne, popoldne ali zvečer (po želji) v začetnem, nadaljevalnem ali konverzacijskem oddelku. Najuspešnejša učna metoda. Tečaj so uradno dovoljeni. Vpisovanje in informacije dnevno do 19. ure.

u— Spomin na veliko povodnjo. Te dni mineva 70 let, ko so v alpskih pokrajinah, še zlasti pa v Savinjski dolini in Celju, razsajale strahovite povodnji. Storjena je bila ogromna škoda, od katere so si prizadele pokrajine le počasi opomogle. Ljubljana sama je doživela strahotne dni. Promet z gorenjskimi kraji in z Beljakom je bil zaradi plazovja in povodnji več dni prekinjen. V Celovcu je v noči na 29. novembra divjal strahovit orkan. Pustosenja, povodnji in plazovje na Koroškem niso zastajale za podobnimi nesrečami na štajerskem in v ostalih alpskih krajih. Na progi nad Brežami na Koroškem se je sesul plaz, širok 500 m in globok 200 m. Na štajerskem so bile v višjih predelih še hujše katastrofe kakor na Spodnjem štajerskem. Dolina pri Köflachu je bila izpremenjena v eno samo jezero. Dne 26. novembra je Judenburg brzjavno klical na pomoč, ker je Mura strahotno naglo narasčala. Zelo sta bila ogrožena tudi Bruck in Spital na Semmeringu. Škoda v prizadetih pokrajinah je bila tem večja, ker je povodnjo trajala precej dolgo.

u— Popravila na cesti. Pred kratkim so obnovili močno obrabljeno betonsko cestišče v Slomškovi ulici med Resljevo cesto in Kolodvorsko ulico. Delo je bilo zamudno in je trajalo šest tednov. Večji del cestišča, ki je imelo velike razpoke, so morali razbiti in prekopati z rokami in ponekod cele plošče betona izsekati. Potem so cestišče na novo zbetonirali, da je cesta tudi na tem delu ravna in gladka, kakor na odseku med Kolodvorsko in Miklošičevo cesto. Dela so se vršila ob lepem vremenu.

u— Ravnateljstvo Drame potrebuje gramofonsko ploščo s posnetkom te morske arije iz III. dejanja Verdijevega »Otella« (Desdemona, Desdemona). Ako ima kdo izmed ljubiteljev Drame to ploščo, ga ravnateljstvo vjudno naproša, da jo proda ali pa posodi upravi gledališča.

u— Licitacija v mestni zastavljalnici na Poljanski cesti št. 15 bo v soboto 12. t. m. ob 15. uri, ko bodo prišli na dražbo predmeti, zastavljeni meseca maja. Za dražbo pripravljeni predmeti bodo razstavljeni isti dan od 10. do 11. ure v uradnih prostorih zastavljalnici.

u— Po drva naj pridejo lastniki poslovnih prostorov, javnih obratov in zavodov, ki so že dobili nakaznice za kurivo, na mestno pristavo, Povšetova ul. 12, kjer je sedaj dosti nažaganih drv. Kdor pa lahko prevzame kar cela polena naj gre ponj na sporni prostor SK Ljubljane na Ciril-Metodovi cesti (prej Tyrševa cesta).

u— Ne čakajte zadnjega dneva! Zlaj je še čas! Res lepe in umetniško izdelane fotografije v različnih barvah in dveh do štiri držav Vam naredimo Vaše slike. Legitimacije naredimo retuširane v enem dnevu. Ob nedeljah in praznikih atelej odprto samo dopoldne. Se priporoča Kocmur Marjan, fotografija, Prešernova ulica 9 — Društvena 34.

u— Učite se strojepljanja! Novi eno-, dvo- in trimesečni tečaj prično 9. decembra. Najuspešnejša desetprstna učna metoda. Vaje po diktatu, vaje v pisanju pism, uradnih vlog, prošelj, računov, tiskovin itd. Specialna strojepljalska šola: največja moderna strojepljalska, stroji raznovrstnih sistemov. Vpiše se lahko vsakdo, za dijakine posebni oddelki. Učnina zmerna. Vpisovanje dnevno. Prospekti s slikami na razpolago: Trgovsko učilišče »Christofov učni zavod«, Ljubljana, Domobranska c. 15.

GOSPODJE, POZOR!

KLOBUČARNA „PAJK“

Vam strokovno osnaži, preoblikuje in prebarva Vaš klobuk, da zgleda kot nov. Lastna delavnica. Zaloga novih klobukov.

Se priporoča RUDOLF PAJK, Ljubljana, Sv. Petra cesta št. 38, Miklošičeva cesta 12. Nasproti hotela Union.

Goethejevih besed, da se stoprav v omajitvi pokaže mojster. Prijatelj in častitelj Pavlovčeve krajinarske umetnosti bodo imeli ob tej razstavi dovolj prilike, da se — kolikor omogoča prostor — svojo osvethavo — poglabe v subtilne podrobnosti Pavlovčevega slikanja pomladnih, poletnih in jesenskih motivov iz okolja, v katerem se izgublja zadnji valovi mesta ter narava, — tabve in človek prehajajo v večjo sprostost in v rustikalno prištnost. — Pavlovec je tu z različno vzdržan v barvah.

»Ven Gogh je lahko slikal s kaj živimi barvami, nam je dejal Pavlovec, »ko je živel v Provenci in inel pred seboj tamsonjo naravo. Pri na — ni tako intenzivnih barv, naše sonce nima take prednostnosti.«

Med krajinami je tudi nekaj tihotizitij s cvetličnimi motivi. Ježici—Stožecem je Pavlovčev bivanje v tem kraju in njegova omajitev na ožjoki prostor prinesla prednost, kakor je nima mnogo naših krajin: da je slikar priznanih umetniških kvalitit obdelal kar izredno velik ciklus krajevih motivov in da je domala vsa razstava posvečena enemu samemu kraju. O izrazito umetniških kvalitetah Pavlovčevih dela pa ob priliki še beseda v tej rubriki. Za sedaj je samo treba opozoriti, da je nova Pavlovčeva razstava zares vredna pozornega in uživanjačega ogleda.

Razstav potemtakem ni malo: vrste se druga za drugo in ni j: skoraj take ali bi ji bilo mogoče odreči večjo ali manjšo umetniško pomembnost. Razmah likovno umetnostne proizvodnje v zgodovinskih letih 1941—1942 bo ostal v naši kulturni zgodovini značilna poteza teh let. V Ljubljani živi in deluje mnogo slikarjev, več kakor v premenjih evropskih mestih te velikati. To otežkoča boj za obstoj, ima svoje siabne strani, a tudi neke vrste, predvsem tko — mo za kvaliteto uveljavljanje. Vedno pogostejše so slike tudi v izloženih oknih trgovin, in ne samo trgovin z umetninami — vendar so tu večkrat razstavljene podobne, ki nikakor ne predstavljajo višino slovenske upodabljačje umetnosti.

SPORT

Nad 100 igralcev table-tenisa

je včeraj nastopilo na prvenstvenem turnirju v izvedbi Hermesa — Prvak Ljubljane je postal član Korotana, Bradeško, najboljšo mesto in naslov prvakinja Ljubljane pa je pripadlo Pogačarjevi (brez kluba)

Drugič v 14 dnevih se je agila sportna sekcija Hermesa pod agilnim vodstvom g. Pušenjaka lotila organiziranja velikega table-teniškega turnirja, to pot ne samo za propagando in za izpolnitev zimskega sportnega termina, temveč za razdelitev naslovov ljubljanskih prvakov in prvakinj v moški in ženski skupini. Prireditelj je uspeval v vseh pogledih, saj je turnir pokazal, d ase da v dobrih rokah in ob zadostnem zanimanju tekmovalcev izvesti lepo sportno tekmovalstvo tudi v taki — recimo po krivici zapostavljeni — sportni panogi.

Da ima tabletenis širok krog aktivnih ljubiteljev, smo lahko sodili po marsikaterih znakih, saj so zelene mize za ljni čas nadomestile mnogokje večje prostore za udeleževanje na prostem, toda udeležba na tem zadnjem turnirju je prekosila vsa pričakovanja prirediteljev. Za nastope v raznih skupinah bile so vsa tri. I. in II. moška ter ženska posebej — se je priglasilo nič manj kakor 110 tekmovalcev, od katerih jih je vsekakor največ poslal Hermesa. Mnogo udeležencev je prišlo tudi iz vrst tako imenovanih neverificiranih, ki pri svojem navdušenju na bdo žogico pač niso prišli od tega, da bi si poiskali tudi sportno društvo za svoje udeleževanje. Mnogo med njimi je bilo prav dobrih in so temu primerno tudi zaseli vidna mesta v končni oceni. Deklet je bilo 8, za nov začetek dovolj.

V dolgi vrsti iger, od katerih so bile številne zelo živahne in napete, so nekatere izzvalje tudi prave senzacije. Vse napovedi je postavil na glavo neorganizirani Poženel, ki je izločil pred koncem oba brata Strojnika in tudi Bogataja. Prvak Ljubljane je postal Bradeško iz Korotana. Med

dekleti se je najbolj izkazala Pogačarjeva. Turnir se je zaradi velikega števila udeležencev zelo zavlekel, tako, da so morali zadnje odločitve v konkurenci II. kategorije odložiti na naslednji dan.

Nekaj glavnih izidov

I. moška kategorija

III. kolo: Bradeško-Moran 2:0, Recek-Tršinar 2:1, Milanović-Učar 2:0, R. Strojnik-Gregorčič 2:0, Bogataj-Šubert 2:1, Strojnik III-Meden 2:1 Gabrovšek-Merala I 2:1, Poženel-A. Strojnik 2:0!!

IV. kolo: Bradeško-Milanović 2:0, Strojnik-Recek 2:1, Bogataj-Strojnik III 2:0, Poženel-Gabrovšek 2:1.

Finale: Poženel-Bogataj 3:0, Bradeško-Strojnik 3:1, Poženel-Strojnik 3:0, Bradeško-Bogataj 3:1, Bogataj-Strojnik 3:0, Bradeško-Poženel 3:0.

Ljubljanski prvak je postal Bradeško (Korotana), drugi je neorganizirani Poženel, tretji Hermezan Bogataj in četrti Hermezan Roman Strojnik.

Ženske:

I. kolo: Merala-Velikonja 2:1, Polak-Sterle 2:1, Pogačar-Fugina 2:0.

II. kolo: Bricej-Merala 2:1, Pogačar-Polak 2:1.

Finale: Pogačar-Bricej 2:0.

Prvakinja je postala tako neorganizirana Pogačarjeva, druga pa je Hermezanka Bricejka.

Na prireditvi je bilo ves dan lepo število gledalcev, ob zaključku pa so obiskali marljive tekmovalce tudi predstavniki društva (predsednik dr. Mauri in zastopnik ital. žel. delegacije ing. Pattavini), ki so skupno z glavnim vodjo turnirja razdelili zmagovalcem krasna darila.

Livornu se majoje tla

Prvi poraz vodilne enajstorice po dveh mesecih in pol — Na obeh častnih mestih sta obe moštvi iz Torina

Ze nekaj nedelj je kazalo tako, da se v najvišji diviziji italijanskih nogometnih moštev majoje tla od vsega početka vodilni in do zdaj neporaženi enajstorici Livorna in predvčerajšnjim je prišlo, kar je moralo priti. Poletna ekipa iz Livorna, ki se je s tolikim ognjem vrgla v letošnje prvenstveno kampanjo in več kakor dva meseca — v resnici je zdaj tudi še tako, toda zasledovalci so ji nedeljo za nedeljo bolj za petami — zavzemala najvidnejše mesto pred tolikimi slavnimi nasprotniki z zadnjim državnim prvakom vred, je v nedeljo spodrsnila prvič na cel erti in prav občutno povrh. Dogodek se je odigral ob gostovanju torinskega Juventusa na igrišču čudežne enajstorice same in je z mnogih vidikov vreden vse pozornosti. Led je zdaj prebit tudi pri dozdaj nepremaganem favoritu, vrsta kandidatov — zdaj jih je kar pol tucata, ki jim je treba le še enega ali dveh uspehov, pa bodo tudi na višini do sem nedoseženega partnerja — se je zgostila in vsa prvenstvena borba stopa po zadnji nedelji v novo fazo, še zanimivejšo in še bolj ogroženo kakor je bila v prvih desetih nedeljah.

Torinci — junaki dneva

Čudno naključje je hotelo, da so zadajo nedeljo prispevali levji delež k najprejšejšim izidom dneva nogometaši iz Turina, onega severnoitalijanskega središča, čigar sportni duh je neomajen tudi v izrednih okoliščinah sedanega časa. Enajstorica Torina je doma igrala s Triestini in — kakor nihče skoraj dvomil ni — spravila ves izkupicek z najzadnejšim izidom X. kola. Še bolj presenetljivo — in sploh odločilno za ves nadaljnji potek tekmovalstva — so svojo nalogo opravili igralci Juventusa (tudi iz Livorna), ki so si privoščili čast in zadoščenje, da so kot prvi v letošnji sezoni porazili Livorno in še na njegovem terenu povrh. Uspeh je njim pomagal na tretje častno mesto v tabeli, nič manj pa niso njihove zmage veseli njihovi tovariši iz Livorna in še nekatere, ki že tako dolgo zaman strežijo po točkah pri onem začaranem Livornu.

V ostalih srečanjih te nedelje se je sreča še enkrat nasmešnila mestu Milanu, ki si je spet pripisal v dobro tri točke, dve doma na račun velike Genove in eno pa za slugi gostujoče enajstorice Milana v Bergamu. Poraz Genove proti Ambrosiani je za silo ublažila Liguria, ki je prizadela letos že tako hudo preizkušeni Venezi še en udarec in jo še bolj približa na zadnje mesto v tabeli. Podobno kakor Milan so sklenili račune tudi Rimljani, ki so prav tako z dvema točkama — in državnim prvakom vmes — knjižili tri točke; Lazio na kožo Vicenze dvé, Roma pa eno po neodločenem sestanku — z letošnjim novincem Barijem, doma pri njem. Moštvo z Matosichem v napadu je tudi to pot dobilo obe točki in si je že pomagalo v zgornjo tretjino tabele; Bologna je bila zmerom dobra znanaka in očitno tudi letos ne bo odpovedala.

O podrobnih izidih

nam je ostalo v zapiskih še naslednjih nekaj beležek:

Ni bil težak korak, ki ga je moral napraviti Torino v srečanju s Triestino; izid 4:1 pove najmanj to, da za zmago boljših ni bilo nobenega strahu. — Nesreči se rada pridruži še druga in tako je Venezia kot gost Ligurie z enim samim dobljenim golom (0:1) pustila obe točki v Genovi ter ostala še naprej zadnja v tabeli. — Atalanta je računala na mnogo več, toda Milano se je pridno otepal vseh nevarnosti in slednjič je ostalo pri 0:0, kar je bil ob enem tudi edini remis te nedelje. — Vicenza je v Rimu gostovala proti Laziju; stvar je bila skoraj v naprej izgubljena zanj, toda izid 1:2 kaže, da je rešila vsaj čast brez točke. — Obe moštvi s tekmie v Bologni sta zdaj na poti navzgor; to pot je bila Bologna boljše sreče in tudi boljše znanja, saj je s 3:1 neoporečno odpravila partnerje iz Fiorentine. — Državni prvak Roma je bil gost Baria in malo jih je bilo, ki bi mu bili pripisovali več kakor poraz; če je rešil točko z 2:2, je zanj vsaj, trenutno dovolj. Toda do ponovnega prvaka je njegova pot zmerom daljša. — Tekma

Ambrosiana-Genova se je končala s suhim 3:0; ta milanska enajstorica obeta letos še marsikatero presenečenje. — Nastop Juventusa v Livornu bi spadal na prvo mesto v tem pregledu; Torinci, ki so se že nekajkrat pokazali v dobri formi, so to nedeljo prekosili sami sebe. Zmagati s 3:0 nad Livornom na njegovih tleh in pred njegovim občinstvom, pomeni več kakor imeti srečo in govoriti, da je žoga pač okrogla. Po X. kolu je stanje prvenstva v diviziji A naslednje:

1) Livorno 16, 2) Torino 14, 3) — 4) Juventus, Lazio 12, 5) Genova 11, 6) — 10) Roma, Bologna, Ambrosiana, Fiorentina, Milano 10, 11) — 12) Bari, Atalanta 9, 13) Liguria 8, 14) Triestina 7, 15) — 16) Vicenza, Venezia 5 točk. (Roma in Liguria sta odigrali eno tekmo manj.)

Tudi Spezia poražena

Kakor vodilnemu Livornu v diviziji A tako se je v diviziji B zgodilo tudi prvoplasirani Spezi, ki je prišla pokazat svoje znanje v daljno Padovo. Domačini si niso dali vzeti poguma in res jim je uspelo, da so obdržali obe točki doma. Ker je Pro Patria z zadnjega mesta remizirala v Cremoni, se je situacija na dnu tabele zaostri-la tako, da mora zdaj Spezia deliti prvo mesto s to ekipo in je prva samo še zaradi boljše razlike golov. Pa so bile še druge senzacije to nedeljo: Napoli je izgubil proti zdajnjemu iz tabele, rimski Mater je naložil 4 gole Anconitani in še drugega več. V tabeli spadajo v elitno trojico moštva Spezie, Pro Patrie in Padove, najslabša pa je še zmerom Pescara.

Dvojbo X. termina so se končali takole: Pescara-Napoli 3:1, Pisa-Savona 3:1, Cremonese-Pro Patria 0:0, Udinese-Novara 4:1, Siena-Alessandria 4:2, Palermo-Modena 1:0, Fanfulla-Brescia 1:1, Mater-Anconitana 4:0, Padova-Spezia 2:1.

Iz obilice prvenstvenih izidov iz divizije C navajamo — kakor običajno — samo izide znanih moštev iz okrožja A, in sicer to pot naslednja dva: Gorizia-Ponziana 1:0, Fiumana-Magazzini Generali 4:3.

Bokarski troboj v Berlinu

Nemčija 28, Madžarska 12, Italija 8 točk

Kdor je spremljal sportne dogodke po svetu (in čital minogrede še našo rubriko zadnja dva dneva), je lahko poučen, da so imeli amaterski boksarji Italije, Madžarske in Nemčije od petka do nedelje svoj tretji letošnji troboj, ki je do sobote zvečer napredoval tako daleč, da so v njem Nemci vodili s 17 točkami pred Madžari (11) in Italijani (4). Nedeljski izidi so samo še potrdili sijajno formo domačih boksarjev. Iz 8 dvojbojev zadnjega večera so Nemci nabrali še celih 11 točk, Italijani pa 4, medtem ko so se morali Madžari zadovoljiti z edinim remisom in edino točko. Višek sporeda je tvorilo zaključno srečanje v težki kategoriji med Nemcem Tem Hoffom — ta mož ima res to zagonetno ime, o katerem smo nekoč močno podvomili — in Italijanom Chieso, ki se je že v I. kolu končalo z efektno zmago domačina s k. o. Zaključno stanje točk: Nemčija 28, Madžarska 12, Italija 8 točk. Medsebojne ocene: Nemčija-Italija 15:1, Nemčija-Madžarska 13:3, Madžarska-Italija 9:7. To je bila že tretja letošnja zmaga Nemčije v troboju amaterskih boksarjev prijateljskih držav. Nemška ekipa je iz rok sportnega vodje v Tschammerja prejela krasno darilo drž. kancelarja Hitlerja.

Bolgarija preskrbljena s premogom

Parlamentarna komisija bolgarskega trgovinskega ministrstva je obiskala te dni na čelu s trgovinskim ministrom znano rudniško mesto Pernik, kjer se je točno informirala o delu v premogovnikih. Ravnatelj je komisiji poročal, da rudniki s polno paro obratujejo, tako da je preskrba Bolgarije s premogom zagotovljena.

Zimsko spanje naših živali

Leto za letom se po večnih prirodnih zakonih ponavlja mogočni življenjski ritem: za pomladjo prijaša poletje, za poletjem jesen in naposled prikaša »starka zima«.

Življenje se pozimi nadaljuje in pripravlja na mogočen razmah

Zimo vse narodne pravljice in otroške pesmi opisujejo enako nemilostno kakor smrt. Da, pripljubljena je tudi nalika med zimo in starostjo. Ta nalika je, kakor vse podobne analogije, le do neke mere resnična. Smrt je takisto »življenje«, zima je le prehodna stopnja prirodnega življenja, ni pa ne starost, ne smrt. Pravo zimo, ki bo nemara res smrt živim bitjem, napovedujejo astronomi za nedogledno, milijone let oddaljeno dobo, ko se bo zemlja docela ohladila, ko bo tudi sonce dobivalo skorjo, utegne zmanjšati njegovo gorkoto. Naša zima — celo zima na visokem severu, pa je zgolj nekaj odmor sil, ki razvijajo organsko življenje. Ta odmor je le del, oziroma bolj navidezen, nego stvaren. V resnici se življenje nadaljuje in brez nehanja pripravlja na tisti mogočni razmah in zalet, ki zaznamuje pomlad. Zima ima namreč dvojje poglobitvenih lastnosti: zmanjšata se gorkota in hrana. Vendar pa mraz ni toli važen činitelj v živalskem življenju, katero nas tudi predvsem zanima, kakor se človeku zdi na videz. Brez dvoma skrajna zima onemogoča obstoj mnogim živalim, toda v zimski pokrajini je še nekaj, kar živali bridko občutijo: nedostaja ji hrana.

Priroda lahko živali kolikor toliko zavaruje pred mrazom: četveronožne živali dobe gostejšo dlako, ptičje toplejše perje. Toda glede hrane je zašla v skrinje; mraz ne pusti rastlinam rasti, sneg pokrije polja, ni več žuželk. Priroda je skrbna gospodinja; dobro se zaveda, da mora v času, ko se je zemlja oddaljila soncu in dobiva zaradi tega manj gorkote in svetlobe, prehraniti svojo številno družino s piščalo zobe, ki jo ima v zimskih pokrajinah na razpolago. Zaradi tega je vplejala za nekatere živalske vrste čisto poseben način štednje s hrano. Imenujemo ga zimsko spanje.

Ali naj nam bo žal, da smo prikrašani za zimsko spanje?

Leni ljudje včasih, ko pritiska hud mraz in se zdi, da je zima res že od silne neprijetnosti, radi obžalujejo, da tudi človek ni obdarjen s to zavidljivo vredno lastnostjo. Na jesen bi se človek vlegel in bi lepo spal tja do prve pomladi. In mu ne bi bilo treba skrbeti ne za hrano in ne za kurjavo. Prijetno bi dremal, živčev od maščobe, ki bi jo bil nabral v toplejši dobi. Ali priroda je dala to predpravo samo nekaterim živalim, medtem ko je mnoge druge prisilila, da si tudi pozimi same iščejo hrano in se skušajo kakorkoli prebiti skozi zimo do pomladi. Tudi človek je bil vsledar izročen zimi na mlošt in nemilost in tako je prav. Samo v neprestanem boju se je lahko razvijala njegova prirojena bistrumnost.

Ne vemo, kdaj je človek izgubil naravno obliko, o kateri se pričujejo barbarski ostanki na njegovi koži (dlakice). Gotovo je bil že takrat tako pameten, da je umel porabiti za obliko kože živali, ki jih je

ubijal za svojo hrano. Toda zima ga je prisilila, da je iztrgal bogovom prometijsko skrivnost ognja. Ko se je naučil izdelovati ogenj, je položil temelj vsej sedanjosti omiki. Človeški um se ne bi nikdar tako mogočno razvil, če ne bi bil tudi človek vržen v neusmiljeni boj z zimo.

Toda pustimo človeka. Se li spominjate pravljice o lepi kraljici, ki jo je hudobni sovražnik začaral, da je spala dolga leta in ni več spoznala ljudi, ko se je bila predramila? Tak sen — čeprav znatno krajši — se loteva nekaterih živali v pozni jeseni. Priroda skrbi, da so dobro pripravljeni nanj. Spomladi žro toliko, da se nasitijo in se okrepčajo, v poletnem času in v trdi jeseni pa morajo imeti več hrane, da se odebili, to je, si pridobijo maščobo. Le-to rabi njihovo telo, da vzdrži čez zimo svoje funkcije, čeprav jih izvršuje v znatno manjši meri, pri nekaterih živalih pa jih reducira na skrajni minimum.

Živali se zarijejo k zimskemu spanju, ko jim zmanjka hrane

K zimskemu spanju se zarijejo živali šele potem, ko res nimajo več hrane, zato se včasih zgodi, da jih sneg preseneči. Vendar so taki primeri redki, zakaj živali instinktivno čutijo, kdaj je zima na pragu. To je opazilo tudi preprosto ljudstvo, ki ima sploh dobre oči za dogodke v prirodi. Imamo več vremenskih pogojev, ki so v zvezi z živalskim zimskim spanjem. Kadar se n. pr. netopirji in ježi podajajo v svoja zimska zavetišča, vemo, da je prav blizu zima, zakaj te živali ne najdejo več hrane. Vztrajali so dokaj dolgo v jesen, nadejajoč se, da bodo lahko izkoristili še poslednje prilike, samo da pridejo v svoj zimski stan kar najbolj rejene. Zimske stani si izbirajo kaj modro — po nagonu, ki so ga podedovale od prednikov — in sicer ondi, kjer se temperatura skoraj ne izpremenja. Če je zima ves čas zelo mrzla, ostanejo tja do zgodnje pomladi v prezimovališčih; če pa postane topleje, brž pomolijo skozi luknjico svoj gozbec, ki ga pa kmalu skrijejo, sluteč, da še ni napočil ugoden čas. Noše ljudstvo pravi, da bo dolga zima, če se medved vrne v svoj zimski brlag.

O netopirjih pripoveduje klasični slovenski prirodopisec Franc Erjavce: »Po sto in več se jih včasih stisne skup v kako zatij; kakor podnevi, vse tudi vso zimo z glavo navzdol držeč se z zadnjima nogama. Ob južnem vremenu se tudi pozimi prebude in malo izlete, pa gredo zopet spat. V hudi zimi jih mnogo zmrzne.«

Se zanimivejši je v tem pogledu polh. Naš pisatelj Josip Jurčič je v spisu »Jesenska noč med slovenskimi polharji« napisal marsikaj zanimivega o tej živali, ki čimdalje bolj izginja iz naših gozdov; tudi dr. H. Dolenc je lepo očrtal lov na polhe in polhovce navade. Polh se v jeseni odebli, e zvije v svitek, skrči glavo, noge in rep in tako zaspi. Erjavce pravi: »Specijega polha človek lahko v roke vzame, razteza zatoči po zemlji, celo ubosti bi ga smel, in vendar se ne bo prebudil, tako trdno spi. Ali v dolgi zimi se vendar sam včasih zdravi, toliko, da se na pol speč mize iz zaloge ki si jo je bil jeseni nanesel v ta ramen. Zatem zopet zaspi.«

Najboljši gospodar pa je naš poljski škodljivec — hrček. O njem je znano, da je hud tat, ki vedno misli samo na se. Po zemljo ima cele kaše in skladišča, kamor znaša žito, mak, sočivo, korenje, krompir itd. Pravijo, da posebno delaven hrček znoši toliko vsakršnega žita in sadeža, da bi človeku zadostovalo za hrano v vseh zimskih mesecih. Erjavce piše: »Ko začne jesenski mrzli vetrovi briti po strniščih zadela hrček oboja vrata s prstjo, potem si izkoplje novo stanovanje nekoliko čevljev globlje od prvega, kamor prenese, tudi vso zalogo. Ko je to storjeno, začne jesti, da se prav odebli, potem se vleže na postelj, katero si je nastil z najmejšo travo — in zaspi. V svitek zviti spi vso zimo kakor mrtev. Nekateri pa mislijo, da se tudi v zimi včasih prebudi in da gre jest. Smešno je gledati hrčka spomladi, ko se zbudi iz dolgega spanja. Najprej leno izteguje otrpelo ude, zazaha in zareže, kakor bi mu bilo še prezgodaj iti s postelje. Zatem začne pomikavati, rad bi se vsedel, pa ne gre prav, opoteka se, kakor bi bil pijan. No, počasi se vendar zdravi, se olizuje in opere, gre jest in kmalu je zopet stari grešnik, prav tak, kakor je bil.«

Tudi ježa — kakor smo že omenili, priroda pošilja čez zimo spat. Ko gre lista z drevja, se jame ta bojazljivi bodičar pripravljati za zimo. Izkoplje si globoko jamo in prav na debelo nana i vanjo lista, mah in trave. Ko se približa zima, se zvije v klopčič in zaspi trdno spanje do pomladi.

Zajec in lisica sta pozimi velika reveža

Te živali in še nekatere druge, ki so pri nas bolj redke, n. pr. medved, so prilivirane od prirode, vse druge pa se morajo v zimskem času trdo boriti za svoj obstanek. Veliko bi lahko povedal o tem zajcu, ki si mora na razne načine pomagati, da pride do hrane. Če ga zamede sneg, mora objedati dreve, s čimer si nakoplje še večjo mržnjo svojega vneta zalezovalca — človeka. Zelo se najbrž huduje zaradi zime prekanjena lisica, ki vzile svoji izurjenosti v tatvini pozimi čisto posluša, kako ji kruli prehuho izstradan želodec. Na Erjavce take opise lisičje zimske tegobe in skušnjave.

»Sestrada n-lica pr'caplja in viha nos, sedaj je zavohala meso, počasi in nezaprano se mu blizja, ogleduje ga od vseh strani, vsde se zraven njega, počeljev steza nogo po njem, ali sprejaha jo strah in sum. Obrne se proč, kakor bi hotela oditi, pa se zopet povrne, zopet hodi okoli dšeečega mesa, obokavlja se, sede, oči se ji ognijo, brezupno hlastne po mesu in ekobee jo zagrabi za vrat — ali pa tudi ne. Lisica, ki je gladna, da se skozi njo vidi, se večkrat premaga in se obrne od zapejlje skušnjave. Našli so sestrada n-liso pred vablivo vabo crknjeno.«

Se vedno zanimivosti ima zima na tem področju. Cela vrsta je še drugih klatežev in prezebojčih z mih svatov pa ptic, ki jim priroda ni dala, da bi podelile v toplejši pokrajini; svojevrstna je zima v čelbenem panju, čudno je življenje bub, ki kakažo pomladi.

Sploh je zima prava čarovnica, ki ne zpremeni samo prirodnega obličja, temveč tudi zmede živa bitja in čudno zaplete njihova normalna pota. Zato pa je pomlad, ki pravi kraljevič iz devete dežele, ki prerazvse čarovniške strune in prebudi živa naravo k čudovitemu preporodu.

Skupna prehrana

Prehrana velik h kupin zaposlenih ljudi se je v Nemčiji razvila na vzorec n. n. Kakor v obratih, tako se tuili v skupnih taboriščih prehranjujejo milijoni delavcev. Za delovne moči iz drugih evropskih držav ima skupna prehrana še svoje posebne prednosti. Tako bi n. pr. bilo nemogoče delavce prepustiti samostojni, tudi tedaj ne, če bi si morali preskrbi ti samo zajtrk ali večerjo. Pomislimo samo na kakšne težkote bi ljudje našli ob priliki kupovanja, kajti le malo jih obvlada nemščina. K temu bi se pridružila še izguba časa, ki bi jo povzročilo nabavljanje živil.

Inozemski delavci so po večini nastanjeni v skupnih taboriščih in pokazalo se je, da je najboljša, če se v njih tudi prehranjujejo. Prebivalci taborišča enostavno izročijo svoje živilske nakaznice vodstvu kuhinje in so potem oproščeni vsake skrbi za prehrano. Z drugimi besedami — oni se enostavno vsedje za pogrnjeno mizo. Skupna prehrana zahteva enotno upravljanje in e poslučuje vsako razvite tehnike, ki vsaki skupni kuhinji omogoča, da zadostno naleti ne samo vsakega posameznika, ampak da ga, kar je še važnejše, pravilno prehranjuje. Človek je namreč lahko st, pa vendar manjka v hrani življenjsko važne sestavine.

Nemška delovna fronta je na poročju skupne prehrane izvršila veliko in vzorno delo. Tako se n. pr. kuharji in kuharice obračajo v posebnih poskusnih kuhinjah. Znanje, ki si ga tu pridobijo in ga potem uporabijo v skupnih kuhinjah najbolj koristni prav stanovačev taborišč. V poskusnih kuhinjah se nauče pravih načinov kuhanja posameznih jedi in smotrnega sestavljanja jedilnega lista. Pri tem ne igra važne vloge samo točnina, ampak v še večji meri raznovrstnost prehrane. Dolgost jedilnika namreč ni odločilna za kakovost hrane, kajti pri prehrani ni merodajna samo količina, ampak tudi kakovost. Prehrana v Nemčiji še ravna v veliki meri po zdravstvenih zahtevah, kar znatno povzbuje, kakor se je pokazalo v praksi, delovne uspehe.

Poročno posredovanje za težke vojne invalide

Prisojine nemške socialne ustanove se trudijo z vsemi silami, da v vojni poškodovanim vojakom ne samo omogočijo napredek v poklicu, temveč da jim tudi ugledajo pot v zakonsko življenje. Oni morajo imeti občutek, da so kljub svoji poškodbi po vredni člani narodne zajednice in da imajo med svojimi sonarodnjaki v vsakem primeru ugledno in zajamčeno eksistenco.

Kako naj se invalidom brez roke ali noge vojnim slepecem ali drugače iznakaženim omogoči, da se oženijo, da najdejo življenjsko družico in srečo rodbinskega življenja? Ugledno je, da je dovolj za močitev sposobnih deklet, ki so iz notranjega pričrpanja voljne skleniti zakon z vojnimi invalidi. S sodelovanjem raznih organizacij, predvsem seveda društva nemških žen, je

urejen zakonrat samo v Lipskem »Urad za poročno posredovanje za iznakažene težke vojne invalide, vojne in druge slepce. Ta urad vrši zakonsko posredovanje na neposreden način. Pri tem ni toliko govora o medsebojnem zblizevanju posameznih moških in žensk, kolikor o socialnih prireditvah, bivanju v kakšnem morskem kopališču, okrevanju ali na podobnih krajih, kjer se sestajajo vojni invalidi in dekleta, ki žele skleniti zakon. Končna odločitev in zbira sta prepuščena vsakemu posamezniku. Samo po sebi se razume, da vsakega zakonkega kandidata pošljejo najprej v ta skupna bivališča. Nadaljnja predpostavka je zdravje zakonskih kandidatov, zato imajo »organizaciji odločilno besedo tudi zdrav-

niški svetovalci. Dekleta, ki so končno odločijo za sklenitev zakona z vojnimi invalidi, se na svojo težko nalogo pripravljajo v posebnih internatih.

Čim se je zvedelo za ustanovitve urada za zakonsko posredovanje, so mu takoj stavili na razpolago svoje delovne moči številni ljudje, da bi se lepo zamislje na ustanova kar najuspešneje razvijala. Zlasti je bilo plodno sodelovanje tenkočutnih, z materinskim čutom navdahnjenih žen, kajti posredovanje stavlja velike zahteve na takt in možnost sočustvovanja. V Nemčiji se bavijo z načrtom, da bi se zakonsko posredovanje za težke vojne invalide, ki je d bilo svoj začetek v Lipskem uvedlo v vse državi.

KAJ VEM? KAJ ZNAM?

551. Kdo je izumil smodnik?

552. Kaj je »olla potrida«?

553. Kdaj so odkrili Avstralijo?

554. Letala.

Nad ljubljanskim Gradom leti krdelo letal. Sestavljeno je iz treh oddelkov. Ka-

ko bi s tremi črtami, ki bi istočasno razdelile ves krog v tri enake dele, ločili oddelke drugega od drugega?

555. Za računarje.

3 može in 2 dečka bi opravili neko delo v 12 urah. Isto delo opravi 5 mož in 6 dečkov v 6 urah. V koliko urah bi opravila isto delo 1 mož in 1 deček? Nalogo rešite s sklepanjem na pamet!

Rešitve nalog 5. t. m.:

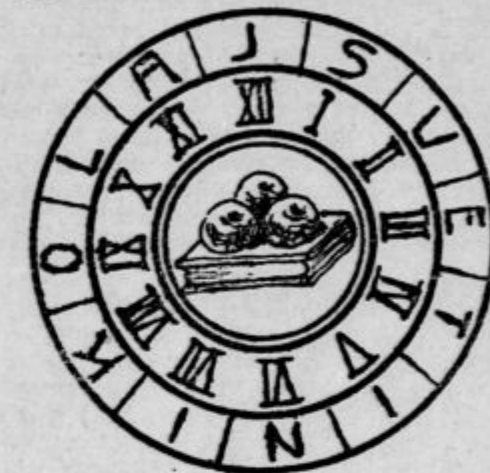
546. »Pancatantra« je zbirka indijskih pravilic in basni iz 6. stoletja po našem štetju.

547. Klobočevina sploh ne spada med tkanine, temveč je sestavljena iz zvaljnih živalskih dlak.

548. V starih časih so sluge v kopališčih umivali, brili, ročice stavlili in obnavljali kožne poškodbe, bili so tedaj obenem kopališki sluge ali »padarje« (iz

nemškega »Badere«), brivci in do neke mere zdravniki.

549. Kateri dan nam kaže ura?

»Sveti Nikolaj«. Poedine skupine črk, ki so navedene v nalogi, nam dajo torej besede: stoj, kol, Sinaj, senk, Sinj, noj, sol, vino.

550. Križanka

Vodoravno: 1. sv.; 3. Kilimanžaro; 11. at; 13. osa; 15. rob; 16. Ana; 17. ura; 18. noga; 19. trabant; 21. Erik; 22. ata; 24. olive; 26. Ito; 27. ta; 28. bor; 30. one; 31. Don; 33. am; 34. bogat; 35. naboj; 37. rabat; 40. ravan; 42. miner; 43. voz; 45. rival; 47. Avar; 48. pelikan; 50. Cene; 51. sat; 52. parola; 53. as; 55. nos; 56. el; 57. lesena; 58. itak; 60. se; 61. pogani; 62. ogaben; 64. rovar; 65. jed; 66. norec; 68. mičen; 69. Pavel; 71. revir; 73. otec; 74. hi; 75. aras; 77. sipa; 78. jen; 79. Noe; 80. o—o; 81. nem; 82. o m; 83. Gavri-sankar; 84. Ra(dij).

Navpično: 1. sonata; 2. vsota; 4. Ir(dij); 5. Lot; 6. Ibro; 7. Albina; 8. Zane; 9. Ant; 10. Ra(dij); 11. Arita; 12. Tahoma; 14. aga; 17. Uri; 20. alo; 23. logar; 26. zobar; 28. bober; 29. rat; 31. dar; 32. novic; 34. Banat; 36. javen; 37. rival; 38. kolonija; 39. reka; 41. Monte Re; 42. maser; 43. veren; 44. la; 46. lesen; 48. pasar; 49. Natan; 52. Pegan; 54. sabor; 57. lovec; 58. Ig; 59. Keres; 61. počes; 62. oder; 63. nevini; 64. ritem; 67. Ciper; 68. mojer; 69. Pier (n. pr. Pierantonio, Pierluigi); 70. Laon; 72. rama; 74. hov; 76. sok; 79. na.

Elektrifikacija rumunskih železnic

Med večjimi in pomembnejšimi reformami, ki so se zgodele v Rumuniji v zadnjem času, je vredno omeniti tudi načrte o elektrifikaciji rumunskih železnic. Doslej je velik del rumunskih železnic uporabljal kot pogonsko sredstvo zemeljsko olje, ki ga ima, kakor znano, Rumunija na pretek. Tudi se ne bi moglo reči, da je siromašna na premogu, ker se nahajajo v mejah države bogati premogovni sloji. Rumunski premog pa nima zadosti kalorične moči, razen tega je bila v prejšnjih gospodarskih razmerah eksploatacija otežkočena. Na drugi strani so železnice imele možnost cenene dobave tekočega goriva zaradi obilja zemeljskega olja in nafte in zaradi pomanjkljivo urejenih rafinerij. Ostanke nafte v rafinerijah so namreč uporabljali ne samo za pogon strojev v industriji, ampak tudi pri železnicah.

V zadnjem času se je položaj v tem pogledu znatno spremenil. Ne samo da se je proizvodnja zemeljskega olja zaradi vojnih razmer zmanjšala, ampak se je izboljšal tudi način predelave v rafinerijah, ki dobijene količine nafte boljše izkoriščajo, zaradi česar ni več toliko ostankov, ki jih je poceni prevzemala železnica in uporabljala za pogon lokomotiv. S tem je rumunska železniška uprava postavljala pred dilemo: ali preurediti številne lokomotive na pogon s premogom, ki po kvaliteti ne odgovarja svrhi in je tudi dobava otežkočena, ali poseti po že prej izdelanih načrtih za elektrifikacijo rumunskih železnic.

V prvi vrsti so mislili na elektrifikacijo proge od Bukarešte do Brašova, ki je vedno imela nek poseben položaj in je bila bolj urejena kakor druge. Razlog temu je bil, ker se je Brašov skokoma razvijal v rumunsko industrijsko središče, pa so hoteli tudi progo proti mestu urediti kot prvo razredno temboj, ker se ob njej nahajajo najbogatejša nahajališča zemeljskega olja.

Nedavno je izšel zakon o elektrifikaciji, ki ustanavlja poleg dosedanjega ravateljstva železnice tudi posebno ravateljstvo za elektrifikacijo in ki mu je poverjeno vse pripravljalo delo okoli elektrifikacije. Njegova naloga je proučevanje terenskih priлік, izdelovanje vseh načrtov in ustvarjanje pogojev za potrebna dela. Zanimivo je, da se tolmaz zakona sklicuje na primer Nemčije, ki je pri vsem svojem obilju kvalitetnega in za pogon lokomotiv najprimernejšega premoga uvedla na velikem delu svojih prog električni pogon in je elektrifikacijo svojih železnic nadaljevala tudi za časa vojne. Doslej je Nemčija elektrificirala 15.000 km svojih železnic, med selanjo vojno nad 500 km. Razen omenjenega nemškega primera navaja komentar rumunskega zakona tudi razloge štednje, ker bi se z elektrifikacijo prihranila velika količina premoga in petroleja, ki bi jo Rumunija lahko uporabila drugod.

Kot začetek del okoli elektrifikacije rumunskih železnic je določil zakon gradnjo velike električne centrale. V to svrhu predvideva izkoriščanje slapov reke Bistrica v Mollaviji. Reka Bistrica izvira v vzhodnih Karpatih, ima stalno in obilno vodo ter je zaradi padca tako hitra, da se lahko koristno uporabi njen vodni tok. Pri mestu Bicazu so že začeli graditi prve velike je-

zove, kjer bodo pozneje zgradili podzemno centralo in odvodni kanal. Po računskih strokovnjakov bo centrala, ko bo popolnoma urejena, lahko dajala stalno 400 do 600 milijonov kilovatov električnega toka letno. To pomeni, da bo njena proizvodnja večja, kakor je proizvodnja vseh dosedanjih električnih central skupaj.

Poleg tega ogromnega načrta, ki ga bodo rumunske državne železnice izvedle iz svojih dohodkov, bodo v kratkem začeli tudi z gradnjo normalne železniške proge Piatra Neamtz—Bistricioara. Razlog za gradnjo nove proge so velika nahajališča mangana, bakra in boksita vzdolž projekrirane proge. Za izkoriščanje omenjenih rud in njihovo predelavo v državi sami so v načrtu tvornice, ki bodo potrebovale mnogo električnega toka. Z gospodarskega in vojnega obrambnega stališča je torej elektrifikacija Rumunije nujno potrebna. Ni dvoma, da bodo v kratkem izvedeni vsi načrti, ki so predvideni z zakonom o elektrifikaciji in da bo Rumunija s tem znatno napredovala pri delu za svojo notranjo izgradnjo in okrepitev.

„Delo in luč“ v Rumuniji

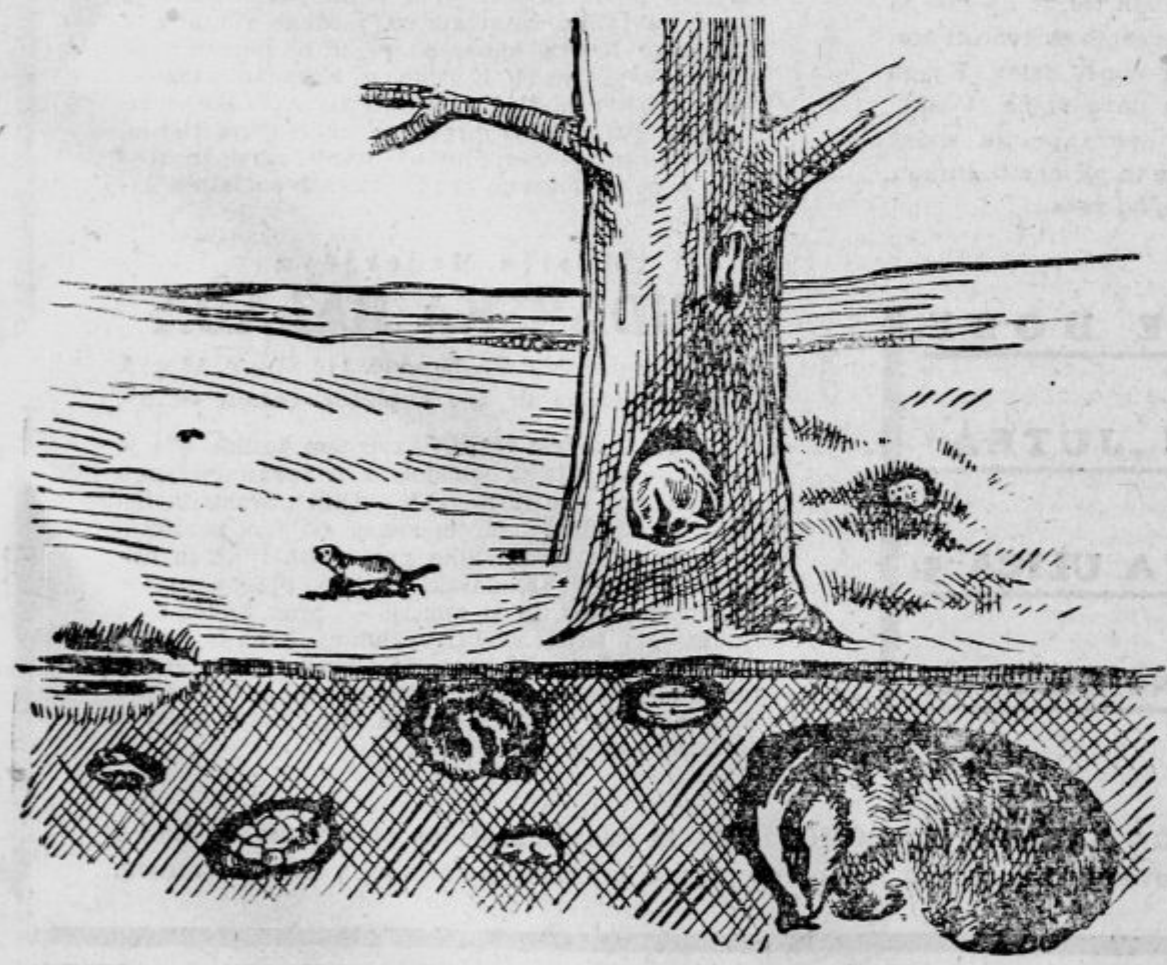
Kakor ima Italija svojo organizacijo »Dopolavoro« in Nemčija »Kraft durch Freude«, tako ima Rumunija tema dvema po ciljih in ustroju sorodno organizacijo »Delo in luč«. Ta rumunska organizacija je proslavila oni dan svečano gledališko predstavo v Bukarešti za prvo obletnico svojega obstoja. Iz predsednikovega poročila o delovanju v prvem letu je razvidno, da je organizirala organizacija doslej 1401 kulturnih prireditve. Obiskovalcev je bilo 484.489. Svečanosti je priredila 19 in udeležencev na njih je bilo 122.000. Gledališki predstav je priredila 3226 in obiskovalcev je bilo 1.747.037. Filmska karavana organizacije je priredila po vsej Rumuniji 2796 filmskih predstav in njene filme si je ogledalo 1.131.019 prebivalcev. Organizacija je ustanovila 2758 knjižnic, v katerih je 52.353 knjig. Od čistega dobička, ki so ga vrgle razne prireditve, je kupila organizacija 494 delavcem zemljišča, in izplačala 158.307.175 lej podpor.

Največji kovanec

V starih časih so bili kovanci pogosto precej veliki. Največji kovanec, kar so jih kdaj poznali ljudje, je švedski iz 17. stoletja. To je bakren kovanec za 10 tolarjev. Tehta 22 kg, v premeru pa meri 83 cm. V žepu ga torej ni mogoče nositi. Najbrže so ga nosili lastniki v posebnih torbah.

Nezvesti ženi odrežejo nos

Neko manjše južnoafriško zamorsko plemo, ki živi še po precej čudnih segah in običajih pozna zelo strogo kazen za nezveste žene. Če se žena izneveri možu, ji kratkoma odrežejo nos. Vse življenje mora taka žena hoditi brez nosa. Vse življenje mora tako ženo doživet brez nosa, da se ji pozna že od daleč zakonolomstvo. Mnogim varanim možem se pa sčasoma omehta srce tako da odpuste ženam grehe. V takih primerih mora ženam izginiti sramotni pečat iz želenega obraza. Žena dobi umeten nos.

Starka

Hodil sem sam po prostranem polju. Naenkrat sem zaslišal za svojim hrbtom lahne, oprezne korake. Nekdo je šel po mojih stopinjah. Ozrl sem se in zagledal malo zgrbljeno staro, vso zavito v sive cunjce. Samo obraz je gledal iz njih: rumen, naguban, ostronos, brezzobni obraz. Stopil sem k njej... Ona se je ustavila. »Kdo si? Česa potrebuješ? Si beračica? Čakaš milostine?«

Starka ni odgovorila. Sklonil sem se k nji in zapazil, da sta obe njeni očesi zasenčeni s tenko mrenico ali kočico, kakor pri pticah ujedah: štiti jo njihove oči pred prislino svetlobe.

Toda pri starki se ta kočica ni dvigala in ni odkrivala zenic, iz tega sem sklepal, da je slepa.

»Zelši milostine?« sem ponovil svoje vprašanje. »Zakaj hodiš za menoj?« Starka pa kakor prej ni odgovorila, marveč se je le komaj vidno namršila.

Obrnil sem se od nje in krenil po svoji poti. In glej, zopet zaslišim za seboj iste lahne, mirne, kradeče se korake.

»Spet ta ženska!« sem pomislil. »Kaj ji je do mene?« A takoj sem se znašel: »Najbrž je zaradi slepote izgredila pot in gre zdaj po posluhu za mojimi koraki. Da, da, tako je.«

Toda čuden nemir je objel vse moje misli. Začelo se mi je dozdevati, da ta star-ka ne hodi le za menoj, ampak da me tudi usmerja in me kreče zdaj na levo, zdaj na desno.

Vendar nadaljujem svojo pot... toda kaj se črni in sivi pred menoj na oni stezi? Nekaka jama. Gomila, se mi je posvetilo v glavi. Sem me torej vodi!

V drugič sem se obrnil nazaj. Starka je spet pred menoj... toda ona gleda. Ona me motri z velikimi, hudobnimi zlovesčimi očmi, z očmi pliske utjede. Okrenil sem se k njenemu obrazu, k njenim očem. Če spet ista zamolkla mrena, isti slepi in topi izraz.

»Ah,« sem pomislil, »ta starka je moja usoda. Usoda, ki ji človek ne uide.«

Ne uide, ne uide, kaka blaznost! Treba je potkusiti. Vrgel sem se v stran, v drugo smer.

Hitro stopam. Toda lahni koraki šume za menoj, čisto blizu, čisto blizu. In pred menoj zeva jama.

Spet se obrnem v drugo stran. In vedno isti šum za menoj in ista strašna podoba pred menoj.

In kamor pogledam, kakor zajec v pasti, vedno isto, vedno isto.

»Stoj!« sem pomislil. »Premotim jo. Ne pojdem nikamor!« In takoj sem sedel na tla.

Starka stoji za menoj, dva koraka od mene. Ne slišim je, toda čutim, da je tam.

In naenkrat vidim: ista slika, ki me je plašila iz dalje, se približuje, drsi in polzi proti meni.

Moj Bog! Ozrl sem se nazaj. Starka gleda naravnost vame — in njena brezzoba usta je skrivil nasmeh...

»Ne uideš!« I. S. Turgenjev.

Mesto gostiln in kavarn —

je bila Ljubljana v starih časih — Pred 150 leti je bilo v Ljubljani in predmestjih 157 gostiln

V Ljubljani je moralo biti v starih časih precej veselo; tako bi vsaj mislili prijatelji tih tih hiš. »Kjer Bog roko ven moli, če je lahko uspevalo, toliko gostila, so jih ljudje tud, radi obiskovali. V gostilnah pa tudi v starih časih niso jokali. Baje alkohol prinaša nesrečo ter zapušča žalost. Trezniki trde, da so številne gostilne nesreča za vsak kraj. Zagovorniki gostilnskega prometa bi jih dandanes seveda odločno zavrnili, kajti go tinski kraji so letovišni, najnaprednejši, v splošnem vzorno urejeni; ter zdravi. Gostinstvo je ob — ali, če hočete, industrija — ki prinaša krajju največ dohodkov. Čim bolj je razvito, tem naprednejši je kraj v splošnem, ker so potrebne tudi druge ureditve, če naj kraj privablja čim več gostov. Stroške za te ureditve pa krije predvsem gostinstvo, o pa govorimo o gostilnah in kavarnah v stari Ljubljani, moramo seveda upoštevati, da tedaj še ni bilo tiskarskega prometa v današnjem pomenu besede. Ne bomo razglabljali, ali so številne gostilne v starih časih pomenile za Ljubljano naprednejši ali nesrečo. Da je pa uspevalo tedaj toliko gostinskih obratov v Ljubljani, nam kaže, da je bilo razvito živahno poslovno življenje; Ljubljana je bila na križišču pomembnih poti in oia je trgovsko mesto

Zabavišče Ljubljancanov

Številna zabavišča v stari Ljubljani — če štejemo mednje tudi gostilne, — nedvomno niso bile namenjene le mešanemu Ljubljana je pred 150 leti stela okrog 10 tisoč prebivalcev. Od samega tega prebivalstva, čeprav bi živel še v takšnem blagostanju, ni ne moglo tedaj živeti v mestu in predmestjih 157 gostiln in 5 kavarn. Vendar so bila nekatera zabavišča namenjena predvsem, če ne povsem Ljubljancanom. Z nekaterimi smo se že znanili, n. pr. s plesiščom na magistratu, kjer je bil hkrati gledališki oder. Razen tega so imeli zabavišča v deželni hiši, če smemo s tem imenom imenovati gledališče plemičev. Tudi v jezuitskem kolegiju so uprizarjali gledališke predstave. Zabavišče v pravem pomenu besede, ki je igralo v družabnem življenju mešanov pomembnejše vlogo, je pa bila reduta, sezidana v drugi polovici 18. stoletja. V nji so prirejali v predpu tu številne plesne. Da so tedaj Ljubljancani zelo cenili zabave, smemo soditi po visoki vstopnini na redutne prireditve. Pred 150 leti, 1792, je znasala vstopnina 36 krajcarjev, kar je bilo v primeri s tedanjimi cenami res mnogo. Kljub temu je magistrat še zahteval zvišanje za 6 krajcarjev, ko je potreboval donoske za uvedbo cestne razsvetljave. Pisali smo, da se je tedaj zdelo razsvetljavo mešanom potrebn na zgolj zaradi ponočnjakov, ki so obiskovali zabavišča, zato so pa rekli, naj ponočnjaki sami pripevajo za razsvetljavo, in sicer naj zato plačujejo tem višjo vstopnino za vstop v reduto. Ljubljana je imela v starih časih najbrž tudi še številna druga zabavišča, ki se nam o njih niso ohranile vesti. Znano pa je da so Ljubljano obiskovale številne potujoče igralske skupine. Najbrž so potovali skozi Ljubljano tudi cirkusi. Ugotovljeno je, da je Ljubljana imela pred 160 leti nekakšen cirkus. Neko poročilo tudi govori, da je neki artist kazal svoje umetniške dvajsetimi konji v šentpetrski vojašnici.

Prireditve resnega značaja

Nedvomno so v Ljubljani tudi prirejali prireditve resnega značaja, a menda Ljubljancani niso kazali posebnega zanimanja za nje. Precej dobro so bili menda obiskovalci koncerti, ki so pa bili zelo redki. O nekem znanstvenem predavanju, ki je bilo prirejeno l. 1758 v deželni hiši, poročajo, da je bilo zelo slabo obiskano. Predaval je neki Nizozemec o »znanstvenih in mehaničnih umetnostih«. Predavatelj bi moral plačati davek, ker je riredil predavanje, toda predavanja se je udeležilo le 43 poslušalcev, ki so plačali stopnino. Mogoče več ni bilo obiskovalcev vseh. Zato je predavatelj zaprosil, naj ga oprostite plačila davka.

Kavarne v stari Ljubljani

Kavarne v stari Ljubljani se seveda niso močle primerjati z današnjimi kavarnami; bile so mnogo manjše in manj razkošne. Kako so bile urejene, pa ne moremo točno opisati. Vemo pa, da so bile v njih vsaj skromne igralske ker so bile opremljene z biljardnimi mizami. Pred 150 leti je imela Ljubljana 5 kavarn, odnošne 5 kavarinarjev je bilo združenih v svoj zadru gi (sechus). Za tedanji obseg mesta je bilo 5 kavarn res mnogo, čeprav so bile majhne. Vendar moramo upoštevati, da je tedaj Ljubljana imela precej vojstva, kar pomeni, da so častniki iskali zabav v kavarnah. Da so oili častniki najbolj pogosti obiskovalci kavarn, bi smeli soditi iz pomena, da so kavarjarji predlagali magi- tra-

tu, naj jim raje zapečatijo biljardne mize, češ, dohodkov posled ni niti toliko, ockar ni več toliko častnikov, da bi lahko placevali davke. Neki kavarjar je trdil, da ni imel od biljarda niti krajcarja dobička. Magistrat je sprejel predlog in biljardne mize so prepregli z vrvicami ter zapečatili.

Gostilne in čas točenja

Ceprav ljubljanski gostilničarji niso živeli le od domačinov, večdar bi delali krivo mešanom, če bi trdili, da niso podpirali svojih gostiln. Najbrž so gostilne cenili najbolj med vsemi drugimi zabavišč. Lepa tradicija je, da Ljubljancani tako radi obiskujejo predmestne gostilne. Nedeljski sprehodi so že od nekdaj prava življenja ka potreba mešanov. Mešan je potreben sprehoda in svežega zraka. Toda, ker ni vreden mnogo hoditi, se kmalu utruji in naglo ga »premaga zrak«. Sprehajalec se mora zateči po »prvo pomoč« v predmestno gostilno, kjer mu posebno prija vse, češ, tako dober tek imam na svežem zraku! Zrak se mu pa zdi svež v predmestni gostilni, čeprav ga lahko reče z nožem. Ljubljanska predmestja nimajo brez razloga toliko gostiln. Številne so na-tale v starih časih res predvsem zaradi vznikov od glavnih cestah, vendar so mnoge že v starih časih živele zlasti od mešanjskih sprehajalcev, nedejskih gostov. V ljubljanskih gostilnah je bilo nedvomno precej hrupno in ker je bila gostilna skoraj v vsaki drugi hiši, so bili že njega dni potrebni predpisi o točenju pijače ter o odpiranju in zapiranju gostiln. Tako je bila l. 1562 izdana prepoved o točenju po 9. zvečer. Po tej uri je bilo strogo prepovedano kričanje po ulicah, a hrup je bil neločljivo zvezan s popivanjem, kajti dobro zalit ponočnjak mora vendar deliti svoje veselje z vsemi drugimi. Težava je bila z nadziranjem gostiln v tistih časih, ker so v zaprtih gostilnah lahko prav tako točili »zaključeni družbam«. Razen tega so pa gostilne smele biti odprte delj časa za tujce, ki so potovali skozi mesto. Brezpogojno so pa morale biti zaprte vse gostilne ob nedeljah in praznikih dopoldne med mašo in pridigo. Prestopke so strogo kaznovali. L. 1748 so gostilniški čas podaljšali za eno uro.

Kaznovani ponočnjaški dijaki

Dijaki so tudi v starih časih raje obiskovali gostilne kakor šole. Kakor je bila njihova ljubezen do učenja zelo omejena, ta-

ko je bila brezmejna ljubezen do svobodnega, ponočnjaškega življenja in »junaškega« popivanja. Listina govori o dveh dijakih, ki sta l. 1748 v Ljubljani ponoči glasno dokazovala, koliko ga lahko neseta pod kapo. Spopadla sta se ob 1. z nočnimi čuvaji. Eden je čuvaja celo napadel s pištolo, drugi je pa posegel po kamenju. Tega jim seveda niso mogli sprehedati in enega so izključili iz šole, drugega so pa zaprli 8 dni. — Med ponočnjaki so zlasti pazili na vojake, še mnogo bolj kakor na druge prebivalce, najbrž zato da bi ne trpela vojaška disciplina.

Gostilne v mestu in predmestjih

Kakor rečeno, je bilo pred 150 leti v Ljubljani in predmestjih 157 gostiln. V samem mestu (»notranje mesto«) jih je bilo 47, na Poljanah celo 22, v šentpetrskem predmestju (največje predmestje) 31, v kapucinskem 19, v Gradišču 26, pred samostanskimi vrati 7 in v Trnovem in Krakoveh 5. Gostilne pred mestnimi vrati so bile potrebne že zaradi tega, kar potniki ponoči niso mogli v mesto ter so morali prenočevati zunaj. Vendar se nam zdi čudno, da je bilo toliko gostiln v predmestjih in tudi v samem mestu jih je bilo vendar preveč.

Iz Spodnje Štajerske

Novi grobovi. V Framu je umrla gospa Alojzija Stampflov, rojena Pivčeva, ki je dosegla visoko starost 83 let. V Lipnici je umrl 80letni upokojeni železniški revident Ivan Soršak, po rodu s Spodnjega Štajerskega. V Celju je umrl 59letni namestnik Ivan Morn. Pri Brežicah je umrl 71letni Franc Jaklič, po rodu iz Srednje vasi na Kočevskem. Zapustil je vdovo in 6 otrok. V Ormožu je umrl 32letni diplomirani trgovec in lastnik žage Ludvik Kuharič. V Gorci pri Sv. Petru niže Maribora je umrl daleč naokrog poznani gostilničar in posestnik Herman Kincel. V Mariboru so umrli: 70letna uradnikova žena Antonija Antolčeva, 75letna hišna posestnica Ivana Kopicheva, 80letni upokojeni železniški uradnik Franc Ramelli, glasbenik snček Oton Kropelj, železničarjev snček Anton Geč, 53letni trgovski namestnik Rudolf Vodopivec in 50letna Ana Sattlerjeva. V mariborski bolnišnici sta umrla 68letni

Janez Krofič in 13letna Viktorija Babčeva. Nadalje so umrli: V Mariboru 76letni višji ravnatelj v poklju Hans Schonsky, na Dobrni 74letni Jakob Topolšek, v St. Janžu 77letni Martin Marošek in v Lokovinu 73letni Janez Dergajnar.

V mariborskem gledališču imajo ta teden na sporedu: premiero Papeževe spevolgre »Štajerski kladivar«, za katero je napisal glasbo Viktor Zack, nadalje spevolgro »Izvošček«, operi »Boheme« in »Carmen«, opereto »Sinja maska« in baletni večer.

Simfonični koncert v Celju bo v petek 11. t. m. Nastopil bo mestni orkester pod vodstvom glabenega ravnatelja Gustava Mullerja. Koncert bo docela posvečen Beethovenu in bo prirejen v veliki dvorani Nemškega doma.

Ponesrečeni. Pri telovadbi se je ponesrečil 14letni kleparski vajenec Franc Slapšak iz Lajtersperga. V Loki si je pri delu hudo poškodoval roko 33letni žagar Antón Letonja. 65letni zidar Peter Polanec iz Laporja je padel z ogródja in si zlomil roko. 65letni cestni delavec Franc Tomanič od Sv. Miklavža pa si je pri padcu hudo poškodoval glavo.

7000° vročine bi bilo

na zemlji, če...

Da bi dobili točno predstavo o ogromni svetilnosti sonca, so primerjali njegovo svetlobo z umetno. Primerjava gre v ogromnih številkah v korist sonca. Merjenja so pokazala, da je sončna svetloba 20krat tako svetla kakor električna luč. Lunina svetloba je nad 600.000krat šibkejša od sončne. Če bi hoteli razsvetliti kar koli tako kakor stori to sonce, bi potrebovali 2500 žarnic po 100 sveč in od dotičnega predmeta bi

smele biti oddaljene samo 1 m. Jupitrova svetloba je približno pet tisoč milijonkrat šibkejša od sončne, najsvetlejšje zvezde Sirija pa 18 tisoč milijonkrat, in vendar je sonce oddaljeno od naše zemlje 150 milijonov kilometrov v primeri z drugimi še mnogo bolj oddaljenimi nebesnimi telesi le neznamen vir svetlobe. Tako pretega svetloba sozvezdja Dorado 30krat, po mnenju drugih zvezdoslovcev pa celo 5000krat. Če bi bilo to sozvezdje tako blizu zemlje kakor je sonce, bi vladala na zemlji strašna vročina 7000 stopinj.

Sočivje namesto rož

Glavna zveza nemških vrtnarjev je dala nove smernice za preureditev cvetličnih nasadov v njive in gredice v katerih se bo pridelovalo sočivje. V okrožnici je rečeno, da je treba v interesu prehrane prebivalstva že v zadnjem letu močno povečano površino s sočivjem zasejanega polja še povečati in posvetiti posebno pozornost zgodnjemu sočivju. Do konca decembra naj se poseje sočivje povsod tam, kjer so bili doslej cvetlični nasadi. Najmanj 65% vseh cvetličnih nasadov je treba izpremeniti v njive odnosno gredice, kjer se bo pridelovalo sočivje. Izvzeta so samo manjše vrtnarije, za katere je določena najmanjša količina 50%.

Riba, ki pleza po drevju

V Avstraliji živi takozvana riba plezalka, najčudovitejša med vsemi ribami. Dihalne organe ima v repu. Kar na lepem se pozeza ta riba iz vode na suho in spleza tudi na višja drevesa, da se razgleda po okolici. Čudno je pa, da je ta riba enaka drugim, samo da ima plavute izpremenjene v kremplje.

ZAHVALA

Ob nenadomestljivi izgubi soproga, brata, svaka in strica, gospoda

SEIDLA FERDINANDA

čutim dolžnost izreči iskreno zahvalo zlasti g. šolskemu upravitelju D. Matku, g. notarju M. Marinčku, g. zdravniku dr. Slaparju in vsem, ki so mi v težkih trenutkih nesebično bili v pomoč in tolažbo. Prisrčno se zahvaljujem vsem darovalcem cvetja, novomeškim pevcem za lepe, ganljive žalostinke, za pismene in ustne izraze sožalja in končno vsem, ki so pokojnega spremlili na njegovi zadnji poti ali pa kako drugače počastili njegov spomin.

Novo mesto, dne 4. decembra 1942.

PAVLA SEIDL IN SORODNIKI

Knjige se niso podražile!

D. Ravljen:

ZGODBE BREZ GROZE

Povesti. 128 strani, 13×19. Cena: broširano lir 5.-, v platno vezano lir 8.-.

Knjiga obsega petnajst krajših povesti in črtic pisatelja, ki je pokazal že z daljšimi povesti, da ume spretno in živahno zapletati in razpletati pripovedno snov. Marsikaj je Ravljen zajel iz življenja zagrebških slovenskih študentov, posebno rad pa se giblje na kmetih, kjer odkriva zanimive človeške tipe in mikavne zapletitjave vsakdanjega življenja. Vsak čitatelj bo z užitkom prečital te pisane in mikavno pripovedovalne zgodbe.

Klabund:

PJOTR — RASPUTIN

Roman carja — Roman demona

Poslovenil B. Rihteršič. 126 strani, 13×19. Cena: broširano lir 5.-, v platno vezano lir 8.-.

Pisatelj je v svojih dveh kratkih, v zgoščenem in po svoje učinkovitem slogu spisanih romanih posegel v temne strani starejše in novejšje ruske zgodovine. Samo spretni pripovedovalec, kakor je Klabund, je mogel na nekaj čez 70 straneh orisati s plantičnimi podobami dobo carja Petra Velikega in njegovo usodo, in še na manj straneh skrivnostno, demonično osebnost Rasputina, tega fanatičnega in mističnega mužika na dvoru zadnjega ruskega carja. Nevsakdanje zanimivo čtivo!

Alojz Gradnik:

ZLATE LESTVE

Pesmi. 112 strani, 13×18. Cena: v polusnju lir 30.-, v usnju lir 40.-.

V tej knjigi so zbrane najnovejše poezije enega najpomembnejših slovenskih pesnikov. Gradnikova lirika je pritekla iz čistega vrelca pesnikove ljubezni do človeka in do rodni tal, iz njegovega dojemanja naravnih lepot in večnih skrivnosti življenja. Zbirka je razdeljena v pet delov. Enega med njimi je že navdahnila nova vojna. V skupini pesmi »Blizu zemlje« opeva pesnik rodno Medano in kraška brda. Zrela in plemenita knjiga, h kateri se vrača čitatelj vedno znova.

Rudolf Kresal:

Vejica španskega bezga

Novela, 296 strani, 15×21. Cena: v platno vezano lir 40.-.

Pisatelj romana »Student Štefan« je zbral v lepo opremljeno knjigo svoje najboljše novele. Nekatere med njimi, zlasti »Asjoc«, »Dekle iz Tovarniške ulice« in posebej še vojno povest »Matija Bulce«, bi lahko smatrali za majhne romane, v katerih je Kresal zgoščeno prikazal mučen vrtinec človeških usod. Kritika je Kresalu priznala, da ima oster pogled v skrivnosti človeške duše. Njegova pripovedna proza je namenjena tistim, ki jih zanimajo nevsakdanje usode, strte in zbe-gane duše in duševno ozadje močnih socialnih nasprotij.

Marija Majerjeva:

RUDARSKA BALADA

Iz češčine prevedel Fr. Bradač. 116 strani, 13×19. Cena: broširana lir 5.-, v platno vezano lir 8.-.

Ko je ta povest izšla v izvirnem jeziku, sta jo občinstvo in kritika sprejela z nenavadnim zanimanjem kot eno najboljših čeških povesti iz delavskega življenja. Majerjeva je odlična pisateljica in izredna poznavalka preprostih ljudi in njihovih usod. V »Rudarski baladi« opisuje usodo čeških rudarjev, ki si morajo — prav kakor naši ljudje — v tujini služiti vsakdanji kruh in doživljajo tu svojo ljubezen, rodniško srečo in nesrečo, ter mnogo bede in mnogo hrepenenja po domovini. Knjiga, ki bo čitatelja ogrela in ga povzdignila k socialnim razgledom.

KNJIGE SE DOBE

PRI UPRAVI »JUTRA«

PUCCINIJEVA ULICA 5

TER V VSEH KNJIGARNAH

Božični in novoletni imajo vsi oni naročniki »JUTRA«, »SLOVENSKEGA NARODA« in »DOMOVINE«, ki imajo naročnino poravnano do konca popust v višini 20% tega leta in ki naročijo ali kupijo v naši upravi; novomeški naročniki imajo isti popust pri naši podružnici v Novem mestu.

P. G. Wodehouses

PODJETNI SAM

Humorističen roman

»Nedavno tega sem čital zanimivo beležko o sadjevu«, je rekel tako glasno, da je eden izmed gospodov s kunčjim obrazom, kakor bi ga bil s sekuro kresnil po glavi, obmolnil sredi zgodbe, ki je jo pripovedoval. »ravi, da vržejo zakupniki na Devon-shirskem v vsak sod mrtvo miš...«

»Ali, dragi Shoter!...« se je uprl njegovo lordstvo.

»...češ da šele s tem dobi pravi okus,« je z divjim gnevom dokončal mladi človek. »Najlepše pa je, da ni najti na dnu soda, kadar je prazen, niti sledu o miši... To pač najbolje dokazuje, kakšno moč ima ta brozga.«

Zamolkel vzklil je planil iz grla lorda Tilburyja, ki je neutegoma postavil kozarec na mizo. V duši gospoda Braddocka se je ta mah očitno porodil nenađen sklep.

»Ta recept sem čital v Pykovem »Home Comapionu«,« je Sam neizprosno nadaljeval, »in tako si skoraj ne morem misliti, da beležka ne bi bila resna.«

»Požirek vode, za Boga!« je jeknil njegovo lordstvo, ki je bil odrevenel na svojem stolu kakor pojac.

»Sleddon,« je ta mah zagrmel hišni gospodar, »pri tej priči mi prinesi šampanjca!«

»Gospod?« je z drhtečim glasom vprašal dvornik. V obupu se je ozrl preko rame, da bi priklisal gospo Lippettovo na pomoč. Toda gospa Lippett je imela ta mah opravka v svojih lastnih prostorih.

»Sleddon!« je spet zagrmel »gospod Willie«.

»Tako, gospod,« se je dvornik vdal v božjo voljo. Sam je bil videti zdaj docela potolažen.

»Čujte, lord Tilbury,« je nadaljeval s smehljajočim se obrazom. »Ko že govorimo o »Home Comapionu«, ali ste čitali povest Kordelije Blairrove, ki jo priobčuje v dodatku?«

»Ne,« je suho odvrnil njegovo lordstvo.

»Pa bi jo morali čitati. Miss Blair je nenavadna ženska.«

Kay je vzdignila glavo.

»Vi pa ona sta menda velika prijatelja?« je vprašala.

»Bog daj, da bi bila,« je Sam odgovoril. »Toda na žalost sem jo videl samo enkrat.«

»Vsekako sem slišala, da ste se čudovito vedli proti nji,« je z rahlim podsmehom rekla dekle.

»Res mislim, da sem se ji na prvi mah prikupil.«

»Prav nič ne dvomim,« je odvrnila Kay.

»Dal sem ji snov za novo povest,« je pojasnil Sam in lahno zardel.

Eden izmed kunčjeglavih gospodov je pripomnil, da mu ne gre v glavo, kako morejo biti ljudje, nudi moški, bodi ženske, ki si znajo izmisliti snov za novelo, veseloigro ali vobče kar koli.

»Snovi se nikoli ne manjka,« je rekel Sam. »Imam prijatelja, ki je doživel nekaj tako čudnega, da bi lahko služilo za snov kolosalnemu romanu.«

Drugi kunčjeglavec je dejal, da se je tudi nje-

govemu prijatelju nekoč zgodila silno čudna reč. Za kaj je šlo, je bil seveda pozabil, a takrat se mu je zdela stvar izredno znamenita.

»Tisti fant,« je Sam nadaljeval, »je bil šel v Kanado ribarit. Nastanil se je v nekakšni kolibi...«

»V kakšni kolibi?« je vprašala oglata plavalaska.

»V nekakšni ribiški koči,« je pojasnil Sam. »In zgodbica se začne v trenutku, ko je tisti mladi človek vrgel oči po steni, kjer je bila nalepljena deklis-ka slika, iztrgana iz neke revije.«

»Lepa?« je vprašal prvi gospod s kunčjim obrazom.

»Glavo lahko stavite, da je bila,« je Sam pobožno odvrnil. »Nu, ta fant je več tednov sam in samcat živel v tisti koči, brez človeka, da bi izpregovoril z njim besedico, in brez vsega, kar bi bilo moglo odtrgati njegovo misel od dekletove slike. Tako se je zgodilo, da je jel svojo neznanó boginjo polagoma smatrati za... kako naj se izrazim... Da, za nekakšno prijateljico.«

»Sleddon!« je tisti mah zagrmel gospod Braddock. »Še več šampanjca!«

»Čez nekaj mesecev je mladi človek odpotoval v Anglijo,« je Sam nadaljeval, »in zgodilo se je, da je srečal tisto dekle. Ker se je bil navadil gledati nanjo kakor na staro prijateljico, je od veselja ponorel in se že dve minuti po svojem srečanju z njo ni mogel upreti izkušnjam, da bi jo poljubil.«

»To je moral biti prav poseben bedak,« je kritično pripomnila oglata plavalaska.

»Mislim, da imate prav,« ji je Sam odvrnil. »Vsekako sem vam povedal, kaj se je zgodilo.«

»Rad bi le vedel, kaj je reklo tisto dekle,« se je

oglasil eden izmed kunčjeglavih gospodov.

»Dekle,« je Sam nadaljeval, »ni poznalo začetka zgodbe in mu je stahovito zamerilo.«

Kunčjeglava gospoda sta se spogledala in zmajala z glavo. Oglati lepotici sta sočutno namršili obrvi.

»Tega vam ne verjamem,« je rekla plavalaska.

»Nemisel,« je pritegnila temnolaska. »Kdo bi verjel, da se v današnjih časih še najde prismođa, ki zameri mlademu človeku poljub?«

»Dandanes se vsi križem poljubljajo,« je poučljivo dejal eden izmed kunčjeglavih gospodov.

»Oh, dekleta se časih razburjajo za prazen nič,« je rekel drugi kunčjeglavec.

»In kakšen je bil konec zgodbe?« je vprašala teta Julija.

»Ni še končana,« je Sam odgovoril. »Ni še končana!«

»Sleddon!« je z mirnim, toda grozečim glasom vnovič zaklical gospod Braddock.

Naj bo človek še tako mlad in čil in dobre volje, pot iz John Streeta v Mayfairu na Burberry Road v Valley Fieldsu je vendarle predolga, da bi jo prehodil peš. Sam Shoter jo je prehodil.

Izraz »dobre volje« je bil za njegovo duhovno stanje še vse preskrop. Ko je zdaj mislil na dogodbo pri Braddocku, je imel prepričevalen občutek, da je ujel v Kaynem pogledu iskrico, ki je pomenila prvi solnčni žarek po neskončno dolgi zimi.

Ceprav drugače ni kdo ve kako rad hodil peš, je prediral tistih sedem milj razdalje med obema kra- jema s takšno rekordno naglico, da so ga vso pot spremljale ogorčene zbadljivke proletarskih peša- kov.